

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΣΤ'

ΑΡ.75-76

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ : Απόδειπνα I-II (ποιήματα)
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ : Άνοιξιότικη βροχή (διήγημα—συνέχεια)
ΚΩΣΤΑ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ : Πώς νά σε πώ ;... (ποίημα)
ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ : Ιστορικά Έγγραφα (σημείωμα και μετάφραση)
Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ : Το τραούδι τής πέρτικας (δημοτικό)
Α. ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ : Το τραούδι τής πέρτικας (δημοτικό)
ΧΡ. ΜΟΔΙΝΟΥ : Ραμπιτρανάθ Ταγκόρ (σημείωμα)
† ΡΑΜΠΙΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ : Μέρα μέ τή μέρα—Δέν είναι τής μοίρας μου—Σας
άποχαιρετώ—Τό κίτρινο πουλί κελαδεύ—Στό σκοτεινό μονοπάτι ενός όνειρου
(ποιήματα—μετάφραση Χρ. Μοδινού)
Θ. ΠΙΕΡΙΔΗ : Το Τραγούδι τό μεγάλο (ποίημα)

(Συνέχεια από μέσα)

ΚΥΠΡΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ—ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1941

στὸν ἔρωτα, στὸ παρακλάδωμά του
καὶ τώρα στὴν διατήρησή μας. Κάνε
νὰ κινηθεῖ τὸ χέρι ἀπ' τὴ στοργή σου
κι' ἡ λάμψη τῆς γαλήνης νὰ μᾶς πνίξει.

Μὰ ἡ μέσα πλάση, ἀλλοίμονο, νικάει
τὴν ἔξω πλάση. Ἡ κάθε ἐπίκλησή μας
κρότος διπλὸς στιβάζεται στοὺς κρότους
ποῦ σβύνουν κάθε ἀτίμητο στὰ στήθη:
στὶς τύψεις ποῦ ὀχεντρες ὄλο σφυρίζουν,
στὶς μνήμες μύθους ποῦ διηγούνται ὠραίους,
στοὺς πόθους ποῦ σταυρώνουν, γιατί ἀρνιέται
τὴ πείνα τους ἡ ζήση νὰ χορτάσει,
καὶ στὰ ὄνειρα ποῦ σβύνοντας ἀνάβουν
διπλὲς φωτιές. Αὐτὰ μονάχα νοιώθει
ποῦ σειοῦνται μὲς τοὺς κόσμους τῶν στηθίων σου.
Κι' Ἀπρίλης ἔξω ἂν μέσα σου ὁ Ἀπρίλης
διπλογλεντᾶ κι' ἔξω γαλήνη ἂν πάλι
γαλήνη μέσα σου πυκνά βλασταίνει.
Καμμιὰ ἀπὸ γύρω συνδρομή. Σταμάτα,
πόθε γαλήνης, νὰ κεντᾶς τὸ στήθος:
διπλὸς καῦμός, τριπλὸς ὁ μάταιος κόπος.

Κ' ἐσύ στήθος ἀδύναμο προσπάθα
μὲ ἓνα σκοπὸ νὰ στέψεις τοὺς ἀγῶνες
ποῦ φουρτουνιάζουν μέσα σου κι' ἂν μῦθος
χρυσὸς μὰ ψεύτικος εἶναι ὁ σκοπός σου.
Τέτια ψευτιά, ποῦ σοῦ ψηλώνει λίγο
τὸν πόθο τῆς ζωῆς, δὲν τὴ νομίζω
λάθος μεγάλο. Λάθος νὰ προσμένεις
στ' ἀντίπερα νὰ βρεῖς τὴν ἄσπρη λήθη,
σᾶμπως φυτὰ ξεχαστικά νὰ πνίγουν
τοῦ κάτω κόσμου τ' ἄπειρα λειβάδια.
Μὰ, ὦ! στήθος, τ' ὅτι μᾶς δωρίζει ὁ βίος
σᾶν τὸ πιστὸ λαγωνικὸ τῆ σκιά μας
ἀκολουθεῖ καὶ μᾶς παιδεύει: ἡ τύψη
—τοῦ μέσα κόσμου μας τὸ κλάμα—ἡ μνήμη
—τῆς ἡλικίας μας οἱ φωνές—οἱ πόθοι
—πλατιά πελάη χωρὶς ἀραξοβόλι—
καὶ τὰ ὄνειρά μας ἄνθη δίχως γέννα.

Τὸ δεῖπνο τέλειωσε μὰ ἡ νύχτα ἀκόμα
τὸν πλοῦτο τῆς καρδιάς τῆς νὰ μᾶς δεῖξει.
"ὦ! ἀπόψε καρτερούσαμε νὰ φτάσει,
σᾶν μιὰ ξηνητεμένη μας ἀγάπη,

νά κατεβεί μὲς τὴν ψυχὴ τῆς πλάσης
καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μας ἢ γαλήνη.
Τὰ βήματα ἀποσβύσαν τοῦ θορύβου
Τοῦ χόρτου τ' ἄσμα σέρνεται κι' ἡ βρύση
σὰν τὴν ἀνάσα τῶν ἀνθῶν γροικιέται.
Μὰ τάχα στὴ σιωπὴ ἢ γαλήνη λάμπει;
Ἡ νύχτα ποῦ θαμπώνει τ' ἄλλα κάλλη
μήπως τὸ κάλλος τῆς γαλήνης δείχνει;
Ἡ μήπως ἀπὸ μέσα μας πηγαζει,
ὅπως ἡ βρύση ἀπ' τὴν καρδιά τοῦ βράχου,
καὶ τὴν χεροδηγᾷ ἢ ἀπάτη γύρω
στὸ μέτωπο τῆς πλάσης καὶ τῆς νύχτας
ἢ αὔρα τὴν φέρνει πίσω στὴν καρδιά μας;

II

Μὲς τὴν λευκὴ χαρὰ κοιμᾶται τὸ παιδάκι
κι' ὅλη ἡ πνοή του τῶν ἀνθῶν δὲν ξεπερνᾷ
τὴν ἀνεπαίσθητη πνοή. Καμμιά φροντίδα
δὲν τυρανᾷ τὴν ὄψη του, κανένας πόθος,
ποῦ νὰ γεννᾷ χλωμούς καύμούς, δὲν ἀνασαίνει
μέσα στὸ στήθος του καὶ τῆς ζωῆς ὁ φόβος
ὕπνο κομμένο σὰν κλωστή ποῦ στὴ ἀνέμη
κάθε στιγμή ἀποκόβεται δὲν τοῦ χαρίζει.
Γαλήνιο κι' ἀλαφρὸ, σὰν λάδι ποῦ ἀπομένει
ἀπάνω ἀπ' τὸ νερὸ, κοιμᾶται ζυγιασμένο
σὲ οὐρανικώτατες ζωές. Θεὸς μονάχα
θ' ἀντιπερνοῦσε ἀναίσθητος παρόμοιο θᾶμα.
Χίλιες ζωές ἐγὼ θὰ ξόδευα ἂν μπορούσα
δυὸ στάλες ὕπνο ἀνέφηβων στηθιδῶν νὰ πάρω.

Κοιμοῦ. Στὴν ὄψη σου διαβάζουμε τὸν μῦθο
τῆς πρόσχαρης ζωῆς, ὅπως διαβάζει ἢ κόρη
τὸν ἔρωτα στὰ μάτια, στὴ δειλὴ σου ἀνάσα
τὰ πιὸ δειλά μας ὄνειρα, ποῦ τώρα στέκουν
ἀπόμακρα κι' ἓνα φιλιὸ μᾶς ἀποστέλλουν
στὸ χέρι μαζεμένο, καὶ στὸν στεναγμὸ σου,
ποῦ πότε-πότε κόβει τὶς κλωστὲς τῶν ἤχων,
τὸ πρωτοξύπνημά μας, ἄφταστη εὐτυχία
μέσα στὶς τόσες ξώδερες κι' ὠραίες του λύπες.
Ὅρκίζομαι στὸν δεῖπνο, στὸν λιγόπνοο λύχνα
καὶ στὴ στρωμνὴ ποῦ γλυκοσπάρθηκα κι' ἀκόμα
στὴ βλαστικὴ ἀρχοντιά τοῦ τόπου μας πὼς τέλειος
ὕπνος χιλιάδες ξύπνιους ξεπερνᾷ ποῦ πλένε
στὴν πιὸ κατάσπαρτη ζωὴ καὶ στὴν πιὸ πλοῦσια.

΄Ορατός ὁ μῦθος τῆς ζωῆς! Γι' αὐτό, παιδί μου,
 θά γονατίσω δίπλα σου καί θ' ἀποσβύσω.
 Κι' ἄς πάρει ἀνάστροφα τοὺς δρόμους ἡ ζωὴ μου
 νὰ δεῖ τὸ πανηγύρι τῶν ἀνθῶν, τοὺς ἴσκιους
 νὰ παίζουσι σὰν μαλλιά πεντάμορφης στ' ἀγέρι·
 ν' ἀκούσει τῶν ἀνθῶν τίς ἱστορίες στὰ μῦρα
 τὰ πνιγερά ποὺ στέλλουσι καὶ τίς ὑποσχέσεις
 γιὰ ρόδινη ζωὴ ποὺ δίνει ἡ νεροβρύση·
 καὶ νὰ χαρεῖ βουκολικὲς αὐγές καὶ πλάσες
 χίλιων χρωμάτων κι' ἄσματα πουλιῶν πληθώρα.
 Μόνο στὰ χρόνια ἐτοῦτα, ἀνήξερα ποὺ τρέχουσι
 μὲς τῶν ἀνθῶν τίς πολιτείες, μπορεῖ νὰ ὑπάρχει
 τὸ κάλλος τῆς ζωῆς, ὅλος ὁ θησαυρὸς τῆς,
 ὅ,τι μπορεῖ νὰ μᾶς δοθεῖ κι' ὅ,τι ζητοῦμε.

(᾽Ω! νὰ μπορούσα νὰ πεισθῶ πὼς πέρα ὑπάρχει
 στοῦ βίου τὰ σύνορα μιᾶ ἀναπνοῆ τοῦ χόρτου
 καὶ μιᾶ φωτιᾶ εὐεργετικῆ καὶ κάποιου ἀνθους
 χέρι πονετικὸ καὶ μιᾶ γαλήνη αἰώνια
 καὶ μιᾶ βρυσούλα γιὰ δροσιά κι' ἕνας βαθύσκιος!
 Τότε βαθιά μου θάπεφτε μιᾶ ἀχτίδα τοῦ ἡλίου
 καὶ θάπερνα τ' ἀπόδημου τίς δυὸ φτεροῦγες
 μ' ἕνα ἀνοιξιότικο αἴσθημα, στὸ μέτωπό μου
 γιὰ τὴν ἀντίπερα ζωὴ. Μ' ἄλλοί μου! ἡ πίστη
 ξένος καρπὸς κι' ἀγίνωτος γιὰ μένα.
 Μόνο τὸ στήθος μου ν' ἀκούει τ' ἀργό μου βῆμα
 μονότονα τὴν ἀνθινη ὁμορφιά νὰ σκίζει,
 τὸ μάτι νὰ θωρεῖ θανές ὅπου μιᾶ στίβα
 χῶμα χλωρό κι' οἱ συλλογές κλωνιά νὰ τρέμουν.)

Κοιμοῦ μὲς τὴν λευκὴ χαρὰ, παιδί μου.
 Χυμένη μουσικὴ ἡ ἀναπνοὴ σου γύρω
 κι' ὁ λίγος ἴδρωτας στὸ μέτωπό σου στάλες
 βροχῆς ποὺ σὲ διαμάντια ὁ ἥλιος μεταπλάθει.
 Ποτὲ νὰ μὴ μοῦ μεγαλώσεις καὶ πιστέψεις
 πὼς μὲς στ' ὠρίμασμα τοῦ βίου σου θὰ ὑπάρχει
 ἕνα πυκνὸ ἀνθοτόπι κι' ἕνα βρυσονέρι
 ἢ ἕνὸς πουλιοῦ κελαϊδισμὸς κι' ἀνθοῦ τραγουδί.
 Στὴν ἡλικία σου βροῖ σκοῦνται τὰ ὠραία λειβάδια,
 τὰ χρυσοσύλλαβα ἄσματα καὶ τὰ μεθύσια.
 Κοιμοῦ γι' αὐτό, παιδί μου. Θεὸς μονάχα
 θ' ἀντιπερνοῦσε ἀναίσθητος τὸ θεῖο σου θάμα.
 Χίλιες ζωὲς ἐγὼ θὰ ξόδευα ἂν μπορούσα
 δυὸ στάλες ὕπνο ἀπὸ τὰ στήθη σου νὰ πάρω.

ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΗ ΒΡΟΧΗ

(Συνέχεια από το προηγούμενο.)

“Ήμouνα ακόμη στο στάδιο τής ανάρρωσης, όταν μιά μέρα ή Σολωμίνα ήρθε και μοῦ ἀνάγγειλε πῶς με ζητοῦσε κάποιος κύριος.

— «Νά περάσει», τής εἶπα.

Σέ λίγο μπήκε ὁ μπάρμπα Σωφρόνης. Εἶχε τὸ ὕφος σκεπτικὸ καὶ περίλυπο. Ἀκούμπησε τὴ βέργα τοῦ στήν πόρτα καὶ προχώρησε με κουρασμένα βήματα. Μοῦ φάνηκε πῶς τώρα εἶχε γεράσει περισσότερο ἀπὸ τὴν ἄλλη φορὰ πὸν τὸν ξανάδα.

— «Καλωσωρίσετε, μπάρμπα Σωφρόνη,» τοῦ κάνω καὶ τοῦ ὑποδεικνύω κάθισμα.

Τράβηξε κείνος τὴν καρέκλα τοῦ κοντύτερα καὶ χαϊδεύοντάς με με τὸ βλέμμα τοῦ με ρώτηξε:

«Ἔσαι καλύτερα παιδί μου;»

Δὲν ἐπερίμενε νὰ τοῦ ἀπαντήσω.

— Ἐμεῖς τὸ μάθαμε μόλις χθές. Ἦβγε ἡ Μαρίκα ὡς ἐδῶ καὶ γυρίζοντας τὸ βράδυ μοῦ τὸ εἶπε. Πρέπει νὰ πάμε στὸ συνεργεῖο τὸ ταχύτερο», μοῦ κάνει. «Ὁ καημένος ὁ κ. Πανᾶς ἐκρεβατώθηκε.»

Μὲ κοίταξε συμπονετικά, ἄφησε ἓνα μικρὸ στεναγμὸ καὶ πρόσθεσε.

— «Πολὺ λυπήθηκα παιδί μου γιὰυτὸ πὸν σοῦ συνέβηκε. Πολὺ λυπήθηκα...»

— «Ὅσο μιλοῦσε ὁ γέρος, ἐνῶθα ἓνα περίεργο εἶδος νευροκότητος. — «Μπᾶ!» συλλογιζόμουνα, «Πέρασε χθές ἡ Μαρίκα ἀπ’ ἐδῶ. Γιατί τάχα; Καὶ νὰ μὴν ἔρθη νὰ με δῆ... Παράξενη ἱστορία κι αὐτή...» Οἱ ἐρωτήσεις πλημμύριζαν τὴ σκέψη μου, εἶχα θῶρος ἓνα κρυφὸ φόβο στὴν ψυχὴ μου καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ ρωτήσω τίποτε.

— Φανήκατε πολὺ καλὸς μαζί μου μπάρμπα Σωφρόνη,» παρατήρησα ὀλοσδιόλου τυχαῖα, γιὰ νὰ προσθέσω καὶ γώ κάτι. «Θά θυμοῦμαι πάντα μ’ ἐγνώμοσύνη σᾶς καὶ τὴ Μαρίκα.»

Ὁ γέρος ἔκαμε μιά χειρονομία ἀόριστη, κίνησε τὰ πόδια τοῦ με συτολή καὶ τοποθετήθηκε καλλίτερα στὸ κάθισμά του.

— «Ἡ Μαρίκα θά κατέβηκε σήμερα στὴ Χώρα,» συνεπέρανα σὲ λίγο ἐντελῶς ἀτόχαστα.

— «ὦ, μπᾶ! Ἦρθαμε μαζί ὅπως σᾶς ὑποσχεθήκαμε. Θάπιασε κουβέντα με τοὺς ἐργάτες. Ὅπου νάναι ἐρχεται.»

Ἐνα γλυκὸ ἀεράκι χαϊδεψε ὡς τὰ βάθη τὴν ψυχὴ μου.

Περιμέναμε κᾶμποση ὥρα σιωπηλοί. Οἱ ἦχοι τοῦ δάσους ἔφταναν καθαροὶ στὴν κάμαρά μου. Δοκίμασα νὰ τοὺς ξεχωρίσω. Νά! Αὐτὸ εἶναι τὸ τζιτζίκι πὸν τραγουδᾷ στὴν ἀγριομουσμουλιά ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόρτα μου. Κι αὐτὴ ἡ ἀδύνατη φωνὴ τοῦ σπίνου. Νά καὶ τὸ κρέξιμο τής κάργιας πὸν ζυγίζει τὰ φτερά της ψηλὰ-ψηλὰ στὴ μύτη τοῦ κυπαρισσιοῦ. Περιεργὸ νάχουν ἐρθῆ ἀπὸ τώρα τὰ λελέκια... Μπορεῖ καὶ ν’ ἀπατώμαι μ’ αὐτὸ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ λελεκιοῦ. ὦ!

ὦ! Ἀκούω τώρα καθαρὰ τίς καρδερίνες. Νά καὶ τὸ ψαροπούλια καὶ τίς πέρδικες. Βαθιά μου ξυπνάει πάλι ἡ ὀβυσμένη ἠχώ. Κάτι φτερουγίζει στὴν καρδιά μου.

Ἐνας πῶθος δειλός, μιά μουστικὴ ὄγαπη, ἓνας συγκρατημένους διονυσιασμός.

— «Θεὲ μου! Σὲ εὐχαριστῶ γιὰ ὄλην αὐτὴ τὴν εὐτυχία.»

— «Σιγὰ λοιπόν,» ἀκούω τὴ φωνὴ τής Μαρίκας.

Δὲν πρόφθασα νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου καὶ βλέπω τὸν Ταρζάν νὰ πηδαίει με ξεφωνητὰ στὰ πόδια τοῦ μπάρμπα-Σωφρόνη καὶ τὴ Μαρίκα στὴν πόρτα νὰ στέκει χαμογελαστὴ καὶ ροδοκόκκινη.

— «Ἀρρωστήσατε λοιπόν ἀπὸ τὰ ἀλήθεια;»

— «Ναί! Εἶχα ἓνα μικρὸν πυρετό. Ἐλπίζω νὰ μὴν εἶναι τίποτε.»

— «Χμ!»

Τὴν εἶδα ποὺ στεκότανε ἀκόμα στὴν πόρτα καὶ τῆς ἔκαμα νόημα νὰ περάσει.
— «Εἶσατε πολὺ καλὰ ἐδῶ,» εἶπε, κ' ἔφερε βόλτα τὸ δωμάτιο. «Μπα! Γιατὶ δὲν ἀνοιγείτε τὰ παράθυρα νὰ μπεῖ ὁ καθαρὸς ἀέρας;»

Ἐκκλείδωσε τὰ παντζούρια, κι ἀμέσως ἓνα ψυχρὸ ρεῦμα ἀέρα ὤρμησε μέσα στοὺς δωματίο. Δοκίμασα ἓνα στιγμιαῖο ρίγος, μὰ δὲν διαμαρτυρήθηκα. Δὲν ξέρω γιατί ἐνιωθα τὸν ἑαυτό μου τόσο πολὺ συνεσταλμένο καὶ δειλὸ ἀπέναντι τῆς νέας αὐτῆς γυναίκα.

Ἀκολούθησε ἓνα μεγάλο διάστημα σιωπῆς. Ὑστερα ὁ γέρος ζήτησε ἀδειαν' ἀποσυρθεῖ.

— «Νὰ πάτε μπάρμπα Σωφρόνη. Κι αὔριο πρωὶ-πρωὶ θὰ πιάσετε δουλιὰ. Χώρισα τὸ συνεργεῖο σὲ δύο. Ἐσεῖς θὰ ἐργάζεστε στοὺς δρόμο τοῦ Σταυροῦ. Ὁ ἀρχιεργάτης θὰ σὰς παραδώσει τὴν ἀποθήκη καὶ θὰ σὰς ὀδηγήσει. Ἐκεῖνος θὰ πιάσει δουλειὰ στοὺς Πριονιστήριον.»

— «Εὐχαριστῶ τὸ ἀπόγευμα θὰ δῶ τὸν ἀρχιεργάτη καὶ θὰ συνεννοηθῶ.»

— «Κ' ἐγώ;» ἐπενέβη ἡ Μαρίκα.

— «Ἐσεῖς θὰ πάτε μὲ τὸν θεῖο σας καὶ θὰ παραλάβετε τὴν ἀποθήκη. Θὰ κρατᾶτε κάθε μέρα σημεῖωση πόσα κυβικὰ μταίνου, καὶ θὰ ἐλέγχετε τὴν ἐξαγωγή. Δέκα λεπτὰ δουλειὰ. Αὐτὸ εἶναι ὄλο. Τὶς ἄλλες ὥρες θὰ μπορεῖτε νὰ μπλέκετε, νὰ μελετᾶτε, νὰ ρεμβάζετε...»

— «Χμ!»

— «Λοιπὸν ἐγὼ σὰς ἀφήνω.» εἶπε ὁ γέρος.

— «Ναί, ναί, ὅπως εἶπαμε. Κάτι θὰ ξεύρετε βέβαια ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοῦ ἀρχιεργάτη...»

«—Ὅσο γι' αὐτὸ μείνετε ἡσυχος. Ἐκανα αὐτὴ τὴ δουλειὰ στοὺς δρόμους τῆς Μονῆς. Χαίρετε.»

«—Τὸ δωμάτιό σας θὰ σὰς τὸ δείξει ἡ γρηᾷ Σολωμίνα,» τοῦ φώναξα ὅσο ἀκόμα ἦταν ἐκεῖνος στοὺς διάδρομο.

— «Εὐχαριστῶ!» Ἄκουσα τὴ φωνή του ποὺ ἀπομακρύνετο.

Μείναμε μόνοι.

Ξαπλωμένος στοὺς κρεβάτι μου παρακολουθῶ μὲ τὸ βλέμμα τὶς κινήσεις τῆς. Στέκει μπροστὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ κοιτάζει τὸ βάλτο. Φοράει μιὰν ἀνοιχτὴν βατίστα κ' ἔχει ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια ὡς τὸν ἀγκῶνα τῆς. Οἱ αὖρες χαιδεύουν τὰ μαλλιά τῆς.

— «Φέρατε καὶ τὸ Νιζάμη μαζί σας;»

— «...»

Ἦ σιωπὴ τῆς μὲ ἐνοχλεῖ. Στέκει ὀλοένα ἀκίνητη καὶ κοιτάζει τὸ βάλτο. Θυμῶν. Θέλω νὰ τὴν διώξω. Μόλις κοιτάξω ὅμως ἀπάνω τῆς ἡ καρδιά μου μαλακώνει, κ' ἓνα αἶσθημα παιδικῆς τρυφερότητος γεμίζει διαμιᾶς τὴν ψυχὴ μου.

«—Μαρίκα! Πέρασε χθες ἀπ' τὸ σταθμό;»

Ἀνασηκῶνεται ἀπ' τὴ θέση τῆς. Τὸ πρόσωπό τῆς παίρνει ἓνα ὕφος κωμικῆς αὐστηρότητος.

«—Ὅχι!» μοῦ λέει, «Γιατὶ νὰ περάσω;» Καὶ τονίζει σκληρὰ κάθε λέξη.

«—Μὰ ὁ θεῖος σου μοῦ εἶπε ὅτι πέρασες.»

«Ὅχι!» δὲν πέρασα κατέβηκα στὰ Πλατάνια, μὰ δὲν πέρασα ἀπ' ἐδῶ. Πῆρα τὸ μονοπάτι τῆς Ἀετοράχης.»

— «Καὶ γιατί δὲν προτίμησες αὐτὸ τὸ δρόμο ποὺ ἦταν συντομώτερος;»

— «Ἐτσι ἤθελα.»

Γέλασα μὲ τὴν ἐπιμονή τῆς. Ἐκεῖνη πειράχτηκε, ἔκανε μιὰν ἀπότομη στροφή, κ' ἔφυγε δίχως νὰ μὲ χαιρετήσει.

Ὁ ἀέρας εἶχε τώρα σταματήσει, κ' οἱ σκιὲς τραβηχτήκανε πίσω ἀπ' τὸ παράθυρο. Κόντεβε μεσημέρι. Τέντωσα ἡδονικὰ τὰ μέλη μου κ' ἔμεινα βυθισμένος στὴ γαλήνη μου. Ἄκουσα τὸ αἷμα ποὺ χτυποῦσε ρυθμικὰ μέσα στὶς φλέβες μου.

Κάτι σὰ μυστικός· χυμός πλημμύριζε τὸ εἶναι μου καὶ πότιζε βαθιά ὅλα τὰ κύτταρα τῶν μυστικῶν μου κόσμων.

Ἦστερα ἀπὸ τὸσον καιρὸ ἐνωῖθα πάλι κάτι καινούργιο στὴ ζωὴ μου. Ἴσως ἦταν ἡ ὕψεια μου ποὺ ξαναγύριζε. Ἴσως ἦταν ἡ Ἄνοιξη.

— ὦ! Ἦμουν τόσο πολὺ εὐτυχισμένος...

* *

— «Αὐτὸ τὸ τρελλοκόριτσο δὲν ἐννοεῖ νὰ μείνει στὸ σταθμὸ,» μοῦπε τὸ ἴδιο ἀπόγευμα ἡ Σολωμίνα, μ' ἕνα τόνο ἀπολυταρχικὸ καὶ θυμωμένο.

— «Τί;»

— «Νά, αὐτὴ ἡ παληοεβραία ποὺ μᾶς κουβαλήθηκε σήμερον μὲ τὸν μπάμπά της;»

— «Κόρα Σολωμίνα, τί κουβέντες εἶν' αὐτές;»

— «Δὲν ξεύρετε, κύριε, καὶ γι' αὐτό.»

— «Αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω. Δὲν ἐννοῶ ἄλλη φορά νὰ μοῦ μιλάς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο.»

Ἡ Σολωμίνα ἔκαμε ἕνα μορφασμὸ δυσαρέσκειας καὶ κίνησε νὰ φύγει. Δοκίμασά μιὰν ἰσχυράν ταραχή!

— «Σολωμίνα!»

— «Ὅριστε κύριε,»

— «Τί συμβαίνει λοιπόν!»

— «Νά, ἡ δεσποινὶς δὲν θέλει νὰ μείνει στὸ δωμάτιο ποὺ ἐτοιμάσαμε. Πῆρε μιὰ σκηνὴ καὶ τὴν ἐγκατέστησε στὸ δάσος μισὴ ὥρα δρόμο ἀπ' ἐδῶ, κοντὰ στὴν ἀποθήκη τοῦ συνεργείου.»

— «Δὲν τῆς ἔδειξες τὸ δωμάτιο;»

— «Δὲ θέλησε νὰ τὸ δεῖ. Μοῦπε πὼς θὰ καθήσει μὲ τὸν μπάμπά της ἐκεῖ ποὺ ἦταν κ' ἡ δουλειά τους.»

— «Καλά.»

Ἡ Σολωμίνα περίμενε μιὰ στιγμή κ' ὕστερα βγῆκε βιαστικὴ ἀπὸ τὸ διάδρομο. Ἄκουσα τὰ βήματά της ποὺ ἀπομακρύνοντο. Ἐνα μελανὸ νέφος σκέπασε διαμῆς ὀλόκληρη τὴ σκέψη μου.

— «Σολωμίνα!» Τὴ φώναξα πάλι ἀνυπόμονα.

Ἐμείνα κάμποση ὥρα σκεπτικός. Ἡ Σολωμίνα εἶχε γυρίσει καὶ περίμενε.

— «Δὲν μοῦ λές Σολωμίνα, γιατί μίλησες ἔτσι γι' αὐτὸ τὸ κορίτσι;»

Ἐμπλέξε σταυρωτὰ τὰ δάχτυλα τῶν χερῶν της καὶ μὲ κοιτοῦσε σιωπηλὰ μὲ ἀμχανία.

— «Ἐμπρὸς μιλῶσέ μου ἐλεύθερα.»

— «Ἄχ! Κύριε! Τί νὰ σὰς πῶ. Ἄν ἤξευρα πὼς ἦταν γι' αὐτὴ τὴ σαββατογεννημένη ποὺ ἐτοιμάζαμε τὸ δωμάτιο, δὲν θὰ τὸ ἐτοίμαζα ποτέ. Αὐτὴ δὲν εἶναι Χριστιανὴ Κύριε. Ὁ πατέρας της ἦταν ἕνας ἀφορεσμένος καλόγηρος κ' ἡ μάνα της Ἑβραία. Ὁ μπάμπας Σοφρώνης τὴν πῆρε ἀπὸ ψυχικὸ. Λένε πὼς ὁ καλόγηρος ἦταν ἀδελφὸς του.»

Σταμάτησε μιὰ στιγμή κι ἀφογκράστηκε μὴν τὴν ἀκοῦη κανένας. Χαμηλῶς ὕστερα τὸν τόνο τῆς φωνῆς της καὶ μοῦ ψιθύρισε σχεδὸν μέσα στ' αὐτί.

— «Ὅλη νύχτα γυρνᾷ μέσα στὰ δάση καὶ κυνηγᾷ τις ζωθιές. Λένε πὼς κουβεντιάζει μὲ τ' ἀστέρια, καὶ ξέρει νὰ ζορκίζει τὰ στοιχεῖα. Ἄμὲ ἂν δὲν ἦταν ἔτσι γι' αὐτὴ νὰ μὴν καθότανε στὸ σπίτι της. Ὁ μπάμπας της τὴν ἐμαλλώνει κάθε μέρα. Μὰ ποῦ ν' ἀκούσει αὐτὴ τὸν μπάμπά της.»

Κοῦνησε τὸ κεφάλι μὲ συμπόνεση. Το ὕφος της εἶχε γίνῃ τώρα ὀλότελα κλασιάρικο.

— «Καὶ τὰ πιστεύεις ὅλ' αὐτὰ Σολωμίνα;»

— «Πῶς νὰ μὴν τὰ πιστέψω, παιδάκι μου. Χθὲς τὸ βράδυ τὴν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου ποὺ κάθονταν ἀπ' ἐξῶ στὸ κατώφλι σου.»

— «Τί; Τί εἶπες;»

—«Ήρθε μόλις λαλήσανε τὰ νυχτοπούλια. Τὴν εἶδανε κ' οἱ ἐργάτες ποὺ κατέβαινε. Μάλιστα κάποτε γιὰ σένα. Δὲν ἤξερε φαίνεται πὼς ἦσουν ἀρρωστος. Κάθρεσ κάτβηκε ὥρα μὲ τὸ σκύλλο τῆς κ' ὕστερα ἔφυγε.»

«—Μήπως κατέβηκε ἀπ' τὸ μονοπάτι τῆς 'Αετόραχης!»

—«Ἄ μπά. Ἦλθε κατ' εὐθείαν ἀπ' τὸ Μύλο καὶ γύρισε πάλι πίσω.»

Δὲν ἤξερα τί νὰ σκεφθῶ. Ἡ ψυχὴ μου ἔγινε μονομιᾶς ἀνήσυχη. Ὅλο τὸ βράδυ ἔμεινα ξύπνιος καὶ τέντωνα τ' αὐτὶ μου πρὸς τὴ νύχτα. Ἄκουα κάθε τόσο τὰ φύλλα ποὺ πέφτανε στὴ γῆς, τὰ ἔντομα ποὺ θορυβοῦσαν μὲς τὰ θάμνα, κ' ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά. Ὑστερα κατάλαβα πὼς ἔαγρυπνοῦσα μόνος. Μόνος μὲ τὸ Θεὸ τοῦ δάσους. Κ' ἔκλαψα σὰν ἓνα μικρὸ παιδί...

* *
*

Οἱ τελευταῖες μέρες τοῦ Μαρτίου ἦταν ἐξαιρετικὰ ὥρατες. Ὁ οὐρανὸς ἦταν καθαρὸς καὶ γαλάζιος, ἡ ἀτμόσφαιρα ζεστὴ, ἡ πλάση σκεπασμένη μὲ γαλήνη. Μόνο τὸ βράδυ ἔπεφτε κάθε τόσο ὕγρασία καὶ τὰ φύλλα τῶν πεύκων ἔλαμπαν μέσα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Ὁ ζέφυρος ἔσειε τότε ἀπαλὰ τὶς κορυφές τῶν δένδρων, καὶ τ' ἀρώματα πλημμύριζαν ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα.

Περπατῶ μέσα στὸ δάσος κι ἀπολαμβάνω μόνος τὴ γαλήνη μου. Ὁ γιατρός μου ἐπέτρεψε τώρα νὰ κάμνω μικροὺς περιπάτους καὶ ν' ἀσχολοῦμαι λίγες ὥρες μὲ τὴν ἐργασία μου. Ἡ πληγὴ μου ἔχει θεραπευτῆ ἐντελῶς, καὶ περπατῶ ἀνετα. Χτυπῶ δυνατὰ τὸ ἀριστερὸ μου πόδι ἀπὰ στὸ χῶμα κ' αἰσθάνομαι μιὰ παιδιᾶστικὴ χαρὰ. Σιγοτραγουδῶ, ρίχνω χαλκικὰ μὲς τὸ βάλτο, κροτῶ δίχως λόγο τὶς παλάμες μου.

Αὐτὸ τὸ σαλιγκάρι ποὺ σκαλώνει στὸ θυμάρι μου εἶναι πολὺ συμπαθητικὸ. Κάθουμαι καὶ κουβεντιάζω μαζί του. Ἐκεῖνο ἀνεβαίνει, ἀνεβαίνει γλουστῶ κι ἀρχίζει πάλι ἀπ' τὴν ἀρχὴ. Θέλω νὰ τὸ πάρω στὰ χέρια μου νὰ τὸ ζεστάνω· μὰ φοβοῦμαι μήπως τὸ ἐνοχλήσω καὶ τ' ἀφήνω στὴν ἡσυχία του. Χαϊδεῶ τὸ χρυσοπράσινο καρβοῦκι του καὶ τ' ἀποχαιρετῶ.

Δὲ ξέρω ἂν συμεριζοῦνται κι ἄλλοι τὰ αἰσθήματα ποὺ δοκιμάζω ὅταν εἶμαι μόνος μὲς τὸ δάσος. Μὲ κυριεῦει μιὰ κομικὴ χαρὰ, ποὺ συγκλονίζει τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. Οἱ ἐπιθυμίες μου, οἱ λαχτάρεις, οἱ πόθοι, τὰ δνειρά μου, ὅλα ἐξαφανίζονται, σβύνουν μπροστὰ στὴν ἀσυλλόγιστην αὐτὴν εὐτυχία. Ἡ σκέψη μου γίνεται πρωτόγονη, καὶ ἀπασχολοῦμαι σοβαρὰ μὲ τὰ πιὸ τιποτένια καὶ ἀσήμαντα μικροπράγματα.

Τὸ χρῶμα τῶν πεύκων, ποὺ γύρισε τώρα στὸ πράσινο ἀνοιχτὸ, οἱ κουμαριές ποὺ κρέμασαν τὰ ρόδινα κοτσάνια τῶν ἀνθῶν τους, τὸ ὀδοντωτὸ φύλλωμα τῶν πριναριῶν ποὺ ἔγινε περισσότερο γαλάζιο καὶ στυλπνὸ...

Σταματῶ καὶ τὰ ἐξετάζω μὲ ἐμβριθεῖα σὰν πράγματα ἐντελῶς καινούργια καὶ πρωτόφαντα. Ὡ! Νὰ κ' οἱ κάμπιες ποὺ ἔγιναν μαμοῦνια, συλλογιζοῦμαι. Κάτι πολὺχρωμα μαμοῦνια ποὺ θορυβοῦν μὲς τὰ φυλλώματα, κ' ἐνορχηστρώνουν τὴν πολὺφωνη ἀρμονία τοῦ δάσους.

Νιώθω τὸ μυστικὸ ρυθμὸ τῆς δημιουργίας, κ' αἰσθάνομαι βαθιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ποὺ τὸν ἀνακάλυψε...

—«Θεὲ μου! Σ' εὐχαριστῶ.»

* *
*

Ἡ ἐργασία προχωρεῖ, κι ὁ νέος δρόμος ξετυλιγεται σὰν καστανή κορδέλλα μὲς τὸ δάσος. Τὸ νεόσκαφτο χῶμα μυρίζει ὕγρασία καὶ ρίζες. Τὰ πρόσωπα τῶν ἐργατῶν εἶναι κόκκινα καὶ χαρωπὰ. Οἱ κοπέλλες ἔχουν χαμηλωμένα τὰ μάτια, καὶ τὰ μαλλιά τους σκουφωμένα μὲ πράσινες μαντίλες. Κοιτάζουν λοξὰ καὶ μιλοῦν ἀναμεταξύ τους μὲ δειλία.

«—Σιδερένιος!» μού εϋχεται ὁ μάρμπα Σωφρόνης, πού κινεῖται στό μέσο τους καί διδεῖ ὀδηγίες.

“Ολοι μέ κοιτάζουν καί χαμογελοῦν. Τοὺς εὐχαριστῶ σιωπηλὰ μ' ἓνα ἀπροσποίητο μειδίαμα.

Κάτω στήν πόρτα τῆς μικρῆς ἀποθήκης, ἀκουμπισμένη σέ μιὰ ἀγαλματώδη στάση, περιμένει ἀκίνητη ἡ Μαρίκα.

—«Τὸ ἤξαιρα πὼς θαρχόσαстан.»

—«Μὰ φυσικά...., "Ἐχω τόσον καιρὸ νὰ κοιτάξω τὴ δουλειά μου.»

Σουφρώνει ἀπότομα τὰ φρύδια τῆς καί μισοκλείνει τὰ μάτια. Τὸ βλέμμα τῆς ἀποκτᾷ μιὰν παγερὴν ἀκίνησι.

Ἄντιλαμβάνομαι ὅτι τὴν ἐπρόσβαλα.

—«Πῶς περάσατε τὶς πέντε αὐτὲς μέρες πού δὲ σᾶς συνάντησα. Ξέρετε σᾶς εἶχα ἀπιθυμήσει. Νὰ πάρετε κανένα βράδυ τὸ θεῖο σας καί νάρθετε στό σταθμὸ. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ.»

—«Δὲ βγαίνουμε τὸ βράδυ ἔξω κ. Πανᾶ. Σᾶς εὐχαριστῶ.»

Ἐγχε κοκκινῆσει ἀπὸ τὸ πείσμα τῆς. Μοῦ ἔλεγε ψέμματα.

—«Μαρίκα,» τῆς λέω μέ ταραχὴ καί καρφῶνω τὸ βλέμμα μου ἀπάνω τῆς, «γιατί μού φέρεσαι ἔτσι;»

—«Δὲ σᾶς καταλαβαίνω.»

—«Δὲ θέλετε νὰ μέ καταλάβετε, γι' αὐτό. Ἄλλωστε εἴσαστε τόσο πολὺ παράξενη.»

—«Χμ! Ἀλήθεια κ. Πανᾶ δὲ σᾶς ρώτησα. Θὰ ἠθέλατε ἴσως νὰ ἐξελέγετε τὴν ἀποθήκη; Μὲ ρώτησε ἀπότομα σὰ νὰ μὴν εἶχε προηγηθεῖ ἄλλη ὁμιλία.

—«Βέβαια» εἶπα μέ πείσμα. «Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἦρθα.»

Πῆρα ἓνα ἀγέρωχο ἔυφος καί προσποιήθηκα τὸν αὐστηρὸ. Κατὰ βάθος ἤμουνα πολὺ στενοχωρημένος μ' ὄλην αὐτὴ τὴν ἱστορία.

—«Μοῦ διδότε δεσποινὶς τὰς εἰσαγωγὰς σας;» Ἐκοίταξα μέ προσοχὴ ἴσως εὔρισμα κανένα λάθος. Ὅλα ὅμως ἦταν ἐν τάξει κι αὐτὸ μέ δυσaráστησε ὑπερβολικά. Ἐρριζα μιὰ τελευταία αὐστηρὴ ματιὰ. Ἐπὶ τέλους! Σὲ μιὰ μεγάλη στήλη ἀριθμῶν μιὰ δεκάδα ἦταν ἐγραμμένη ἀριστερώτερα, σὲ τρόπο πού νὰ πέφτει σχεδὸν κάτω ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ. Ἦταν ἓνα 5 θυμοῦμαι. Πίαστηκα ὅπως ὁ ναυαγὸς ἀπὸ ἓνα ἄχυρο.

—«Μὰ γιατί δὲν προσέχετε, δεσποινὶς,» εἶπα μέ ἓνα ἔυφος αὐστηρὰ ἐπιτιμητικό.

Ἐκεῖνη σήκωσε ἦσυχά τὰ μάτια τῆς καί μέ κοιτάξε.

—«Νὰ αὐτὸ τὸ 5 δὲν εἶναι στὴ θέση του. Θὰ μπορούσε νὰ γίνε κανένα λάθος στὴ πρόσθεση.»

—«Ἐχετε δίκαιο κ. Πανᾶ. Τὸ λάθος ὅμως δὲν ἔγινε.»

Ἐκανα τὴν πρόσθεση. Τὸ ἄθροισμα ἦταν ἐν τάξει.

Ἐκλεισα μέ νευρικότητα τὸ βιβλίο καί τῆς τὸδωσα.

—«Εὐχαριστῶ!» μού εἶπε. Κ' ἡ φωνὴ τῆς εἶχε ἓνα ἑλαφρὸ τόνο εἰρωνείας.

Πῆρα τὸ μπιστοῦνι μου κ' ἐτοιμάστηκα ν' ἀναχωρήσω.

—«Δὲν θάρθετε λοιπὸν κανένα βράδυ.»

—«Θὰ τὸ πῶ στὸν θεῖο μου κι ἂν θελήσει....

Τὴν χαιρέτησα κ' ἔφυγα.

Ἦταν μεσημέρι κ' οἱ ἐργάτες διέκοψαν τὴν ἐργασία τους. Μερικοὶ εἶχανε προχωρήσει βαθιὰ στό δάσος κ' ἄλλοι πῆραν τὸ μονοπάτι τῆς ἀποθήκης κ' ἐκατέβαιναν στὴ ρεματιά. Διασταυρωθήκαμε. Ἦμουνα ὅμως τόσο ταραγμένος πού τοὺς προσπέρασα χωρὶς νὰ τοὺς κοιτάξω.

—«Βασίλη!» Ἄκουω μιὰ λεπτὴ φωνή. Δὲ θάρθῃς νὰ σοῦ δώσω ἐκεῖνο πού σοῦ εἶπα;»

Καταλάβαινα τὴ φωνὴ τῆς Μαρίκας. Γυρίζω ἀσυναίσθητα καί βλέπω ἓνα νέαν ἄνθρωπο πού ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν παρέα του καί προχωρεῖ στὴν ἀποθήκη. Τὸν παρακολουθῶ πού μπαίνει ἀπὸ τὴν ἀνοιγμένη πόρτα καί χάνεται μὲς τῆ σκοτεινιά. Εἶναι ὁ Βασίλης Γιάκομος.

—«Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πρέπει αὔριο ν' ἀπολυθεῖ» συλλογίζομαι μέ ταραχὴ. «Ἄκαὺς ἐκεῖ θράσος νὰ μπαίνει μὲς τὶς ἀποθήκες... Δίχως ἄλλο αὔριο.»

Ξαναπαίρνω μηχανικά τὸ δρόμο μου.
 Ἐνας σπίνος σηκώνεται μπροστά μου καὶ χάνεται τιτυβίζοντας στὸ δάσος.
 Στὴν ὄχθη τοῦ μονοπατιοῦ ἀνθίζουν τὰ πρῶτα καπουτσινια.
 Ἦρθε ἡ ἀνοιξη! Κ' ἐγὼ εἶμαι τόσο πολὺ δυστυχησμένος....

* *
 *

— Τώρα τελευταία οἱ νύχτες ἔγιναν πάλιν ὑγρὲς καὶ σκοτεινές. Ὁ χειμῶνας δοκιμάζει τὶς στερνές ἀναλαμπές του. Τὸ δάσος εἶναι βυθισμένο μὲς τὴν καταχνιά. Φυσάει ὁ ὑγρὸς σορόκος καὶ τὰ νυχτοπούλια κλαίει μὲς τῆ σιγαλιά.

Βάζω τὴ βαριά καποτα μου καὶ παίρνω ἄσκοπα τὸ μονοπάτι. Ἡ ψυχὴ μου εἶναι λυπημένη. «Ἡ ψυχὴ μου εἶναι λυπημένη,» ἐπαναλαμβάνω, καὶ προσπαθῶ νὰ δικαιολογήσω μόνος μου τὴ θλίψη μου. Νά! Ὑπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι ποὺ μετανιώνουν γιὰ τὴν κακία ποὺ ἔχουν κάνει στὴ ζωὴ τους. Αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματι εἶναι μιὰ ἀφορμὴ μελαγχολίας. Ἄς διατυπώσω καλλίτερα τὴ σκέψη μου: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος γιὰ νὰ συνεισφέρει κατὶ στὸ μεγάλο ἔργο τῆς δημιουργίας. Ὅσες φορές ἐπιτυγχάνει στὸν ρόλο του αὐτὸν ἡ φύσις τὸν ὀνταμείβει μὲ τὸ δῶρο τῆς ἐσωτερικῆς χαρᾶς. Ὅσες φορές ἀποτυγχάνει τὸν τιμωρεῖ μὲ τὴν κρυφὴν αὐτὴ μελαγχολία. Ἀνοησίες! Κατὰ βάθος εἶμαι ἕνας ἀνικανοποίητος ἄνθρωπος ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπ' τοὺς ἄλλους πελὺ περισσότερα ἀπ' ὅσα δύναται ὁ ἴδιος νὰ προσφέρει. Ἐνας ἄνθρωπος μὲ εὐκόλους ἐνθουσιασμούς καὶ εὐκόλες ἐκρήξεις. Αὐτὸ εἶναι βέβαια σοβαρὸ. Πολὺ σοβαρότερο ἴδιως, ἐφόσον δὲν μοῦ συνέβαινε ποτὲ προηγουμένως. Καταλαβαίνω πῶς εἶναι μιὰ ἀρρώστεια τῶν τελευταίων μηνῶν, τῶν τελευταίων ἐβδομάδων μάλιστα, ποὺ θάπρεπε ὡστόσο νὰ τὴ θεραπεύσω. Χτυπῶ νευρικά τὸ μπαστοῦνι μου στὶς πέτρες, κ' ἕνας ξηρὸς ἤχος ἀντηχεῖ στὴ σιγαλιά. Πέρα μακριὰ στὸ σκοτεινὸν ὀρίζοντα ὁ χλωμὸς Ὠρίων βαδίζει πρὸς τὴ δύση.

Ἄσυναίσθητα ἔχω πάρει πάλι τὸ δρόμο τῆς ἀποθήκης. Αὐτὴ ἡ παράξενη κόρη ἔχει ἀναστατώσει τελευταία τὴ ζωὴ μου, συλλογίζομαι, ἐνῶ ἐξακολουθῶ μὲ ἀργὰ βήματα τὸ δρόμο μου.

— Παῦσις.

«Ἐχει ἐπηρεάσει τὴ ζωὴ μου». Διορθῶν σὲ λίγο τὸν αὐτό μου, ἐνῶ κατὰ βάθος εἶμαι βέβαιος πῶς ἡ πρώτη φράσις ἀποδίδει καλύτερα τὴν πραγματικότητα. Ἄκοῦς ἐκεῖ ἕνα παληκοκόριτσο δεκαοκτῶ χρονῶν, χωρὶς ἀνατροφή, χωρὶς μόρφωση ἂν καὶ γιὰ τὸ τελευταίον δὲν εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος, πιστεύω μάλλον ὅτι ἔχει κάποια μόρφωση. Μὲ εὐχαριστεῖ ὡστόσο τὴν ὥρα αὐτὴ νὰ τῆς φορτῶνω κι ἄλλα ἐλαττώματα ποὺ ἴσως δὲν τὰ ἔχει.

Κάμνω μιὰ προσπάθεια νὰ τακτοποιήσω τὶς σκέψεις μου καὶ νὰ καθορίσω τὴ στάση μου σ' αὐτὴ τὴν ἀπροσδόκητη περιπέτεια.

Ἄναπολῶ τὴ χθεσινὴ σκηνή.

— «Κύριε Γιάκομο. Αὐτὰ σὰς τὰ καμῶματα δὲν μοῦ ἀρέσουν καθόλου. Τί δουλειὰν ἔχετε σεις μὲ τὶς γυναῖκες. Λυποῦμαι πολὺ ἀλλά.... Ἄν ἐπαναληφθεῖ αὐτὸ θὰ ἀναγκασθῶ νὰ σὰς ἀπολύσω.»

Πῆγα νὰ τοῦ πῶ. «Λυποῦμαι πολὺ ἀλλά εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σὰς ἀπολύσω.» Τὴ στιγμὴ ὅμως ἐκεῖνη πρόβαλε ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἀποθήκης ἡ Μαρίκα καὶ μὲ κοίταξε μ' ἕνα βλέμμα τόσο αὐστηρὸ ποὺ πάγωσα ἀμέσως κι ἄλλαξα τὰ λόγια μου.

Αἰσθάνομαι ντροπὴ δταν τὸ συλλογίζομαι. Κατήντησα γελοῖος ὄχι μόνον ἀπέναντι ἐκείνης θὰ ἀπέναντι ἀκόμη τῶν ἴδιων τῶν ἀνθρώπων μου.

— «Χά, χά!» θυμοῦμαι τὸ νευρικὸ γέλοιο ποὺ γέλασε ὕστερα ἐκείνη καὶ χῶθηκε μὲς τὴν ἀποθήκη.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν εἶμαι καὶ πολὺ δυσαρεστημένος μ' αὐτὸ ποὺ ἔκαμα. Τουναντίον θὰ μὲ λυτοῦσε ἂν ἀπέλυα τὸ Βασίλη Γιάκομο. Αἰσθάνομαι τώρα μιὰν παράξενη ἀγάπη γι' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἄν τὸν συναντοῦσα μπροστά μου θὰ τὸν ἀγκάλαζα καὶ θὰ τὸν φιλοῦσα ἐδῶ στὸ δρόμο.

«Νά ἔτσι.» Δοκιμάζω πῶς θά τόν φιλοῦσα κ' ἡ καρδιά μου γιομίζει τρυφερότητα.

Ὡστόσο τί τὸ θέλεις. Ὁ τρόπος πού ἐνέργησα χθές ἦταν τόσο κωμικός, τόσο βιασμένος. Ὡ! Σίγουρα πρέπει νὰ τελειώνει ἐπιτέλους αὐτὴ ἡ ἱστορία. Νά τελειώνει μιά καὶ καλὴ. Αὐρὸ κιάλας θά τὴ φωνάξω. Θά τὴ φωνάξω καὶ θά τῆς ἐξηγήσω ὅτι πρέπει ν' ἀρχίσει νὰ μοῦ φέρεται μὲ περισσότερο σεβασμό, διαφορετικὰ θά τὴν τιμωρήσω, ὄχι «νὰ τὴν τιμωρήσω» δὲν εἶναι τίποτε, θά τὴ διώξω μάλιστα «θά τὴ διώξω» ἀπὸ τὴ δουλειά. Αὐτὸ εἶναι. Περπατῶ καὶ ψιθυρίζω, «θά τὴ διώξω, θά τὴ διώξω.» Οἱ λέξεις αὐτὲς καθὼς τις ἐπαναλαμβάνω ἀποκοτῶν μαγικὴ σημασίαν, ἡ τελευταία μου ἀπόφασις μὲ ἐνθουσιάζει, ἐπιπλέον τὸ βῆμα μου καὶ ἀναχτῶ λίγο-λίγο τὴ παλιὰ μου εὐθυμία.

«Πράσινη δαντέλλα φίνα ἀπὸ τὴ Βενετία
καὶ μολατατένιο χτένι σὲ ξανθὸ μαλιά»

Σιγοτραγουδῶ καὶ προχωρῶ εὐτυχισμένος.

Ἔχω φτάσει κιάλας στὸ μισὸ δρόμο. Σταματῶ μιά στιγμή, νὰ συγκεντρωθῶ καὶ ν' ἀνασάνω. Καταπνίγω ἕνα στιγμιαῖο διαταγῶ κ' εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἐξακολουθήσω τὴν πορεία μου ὅταν ἀκούω ἀπὸ μακριὰ ἕνα ὑπόκωφο γάβγισμα.

Κρύβομαι πίσω ἀπὸ ἕνα πεῦκο καὶ περιμένω.

Σὲ λίγο βλέπω τὴ Μαρίκα μὲ τὸν Ταρζάν νὰ προχωροῦν στὸν Ἄλμυρό. Τοῦς ἀφήνω νὰ προσπεράσουν καὶ τοὺς ἀκολουθῶ σὲ ἀπόσταση. Περπατῶ πάνω στὶς μύτες τῶν ποδιῶν μου κ' ἡ καρδιά μου χτυπᾷ δυνατὰ.

Πλησιάζουμε. Διαρκῶς ἐπλησιάζαμε.

Τὴν παρακολουθῶ πού φέρνει βόλτα τὸ σταθμῶ, κ' ὕστερα κάθεται συμμαζεμένη στὸ πεζοῦλι μου. Βρίσκομαι κιάλας σὲ μικρὴν ἀπόσταση. Περπατῶ ὅσο μπορῶ φυσικότερα καὶ προσποιῶμαι τὸν ἀνόποπιτο. Ἐκείνη μόλις μ' ἀντιλαμβάνεται σηκώνεται καὶ παίρνει πάλι πίσω τὸ μονοπάτι.

—«Ὡ εἰσεῖς κ. Πανά,» μοῦ κάμνει πρώτη. «Γυρίζω ἔξερτε ἀπὸ τὰ Πλατάνια. Ἔχουμε κάποιο συγγενὴ ἐκεῖ. Εἶμαι πολὺ κουρασμένη».

Ἡ φωνὴ τῆς ἔτρεμε ἀπαλά.

—«Καὶ γιατί δὲν πήρατε τὸ δρόμο τῆς Ἀετόραχης πού εἴσατε συνηθισμένη;» Τὴν ἐρωτῶ ἐμφαντικά.

Ἀντιλαμβάνεται ἐκείνη τὴν εἰρωνεία μου καὶ μὲ κοιτάζει γεμάτη περιφρόνηση. Τὸ βλέμμα της εἰσχωρεῖ βαθειά μὲς στὴν ψυχὴ μου καὶ μὲ γεμίζει ταραχή.

—«Μαρίκα! Γιατί ἐπιμένεις νὰ μοῦ λὲς ψέμματα; Δὲν πήγες καθόλου στὰ Πλατάνια, ἦρθες μονάχα νὰ μὲ δεῖς.»

—«Νά σὰς δῶ; Νά σὰς δῶ; Τί νὰ σὰς κάνω. Ὡ ἔξεχασα! Ἔπρεπε βέβαια νὰ σὰς δῶ καὶ νὰ σὰς εὐχαριστήσω γιὰ τὴν ἐπιείκεια μὲ τὴν ὅποια φερθήκατε χθὲς στὸ Γιάκομο. Συμπεριεφέρθηκε σὰν ἰπότης.»

Ἔνωθα τὶς λέξεις της νὰ κολλοῦν ἀπάνω στὸ πρόσωπό μου σὰν βιτσιές.

—«Μαρίκα! Τ' εἶν' αὐτὰ Μαρίκα. Σὲ ἰκετεύω.»

Ἔκανε νὰ φύγει κ' ἐγὼ μὲ τὰ χέρια δεμένα ἰκετευτικά προσπαθοῦσα νὰ τὴ συγκρατήσω.

—«Ἄφηστε με, τί θέλετε ἐπιτέλους ἀπὸ μένα!»

—«Μαρίκα! Εἶσαι ἕνας τύραννος.»

—«Μὰ ἐξηγήθητε μου λοιπὸν κ. Πανά. Ἐχτὸς ἐὰν ἐννοήτε τὰ λάθη τῆς ἀθροίσεως. Ἦσυχάσατε ὅμως γιατί σὰς διαβεβαίω ὅτι δὲν θά τὸ ἐπαναλάβω.»

Μὲ εἰρωνεύετο. Ἐστέκομουν μπροστά της ἐντελῶς συντετριμμένος μὲ τὰ χέρια ὑψωμένα ἰκετευτικά. Ποτὲ στὴ ζωὴ μου δὲν ἐδοκίμασα τόσην πολλὴν ἀμηχανία. Ἐκείνη ἐβιάζονταν νὰ φύγει κ' ἔκαμε πῶς ἐφρόντιζε τὸ σκύλλο της. Σ' ὄλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἀπέφυγε μὲ προσοχὴ νὰ μὲ κοιτάξει.

—«Ἄς τελειώσει αὐτὸ τὸ μαρτύριο» εὐολλογιζοῦμον καὶ δὲν ἤξαιρα τί νὰ πῶ.

Ἐμεσολάβησαν ἀκόμα μερικὰ λεπτά.

Ἐπιτέλους κάποτε ἐσήκωσε τὰ μάτια της καὶ μὲ κοίταξε. Τὸ βλέμμα της ἦταν σκοτεινὸ καὶ βαθύ. Φώναξε ὕστερα τὸ σκύλλο της καὶ μὲ καληνύχτησε.

—«Ταρζάν! Ταρζάν!» Ἄκουσθηκε σὲ λίγο ἡ φωνή της μὲς στὸ δάσος. Στάθηκα ὡσότου τὰ βήματά της ἔσβυσαν ὀλότελα. Πλάγιασα ὕστερα μὲ τὰ ροῦχα στὸ κρεβάτι μου καὶ περίμενα ὡς τὸ πρωτὶ νὰ ξημερώσει...

(Ἔχει συνέχεια)

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΠΩΣ ΝΑ ΣΕ ΠΩ;...

... Πῶς νὰ σὲ πῶ; ...
 πὺ ὅτι κι' ἂν ἔχης εἶναι ξένο
 στὶς ὠμορφιὲς τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ...
 Πῶς νὰ σὲ πῶ; ... δὲν μοῦρχεται στὸ νοῦ...
 ποῖαν ὠμορφιά στή σκέψη μου νὰ φέρω;
 Λουλουδι ἀπὸ τὸν παράδεισο κλεμμένο;
 μὴν εἶσαι κόρη κόσμου μακρυνοῦ,
 πὺ δὲν τὸ ξέρω; ...

... Πῶς νὰ σὲ πῶ; ...
 πὺ ὅσα κι' ἂν πῶ δὲν σοῦ ταιριάζουν...
 Βελούδινο ροδόφυλλον ἀχνό;
 Νυχτερινὸ τραγοῦδι σιγανό
 τὰ φύλλα στὸν ἀγέρα σὰν στενάζουν,
 τὴν ὠμορφιά τῶν ἀστεριῶν πὺ στάζουν,
 γλυστρῶντας ἀπαλά ἀπ' τὸν οὐρανό,
 μὰ δὲν σοῦ μοιάζουν...

... Πῶς νὰ σὲ πῶ;
 Μήπως τοῦ ἡλίου χρυσαχτίδα; ...
 Μήπως νεράϊδα θέλεις νὰ σὲ πῶ; ...
 Δὲν βρίσκω ἄλλη λέξη... ἄλλο σκοπὸ
 πὺ ὠμορφο, κι' ἀπλό... καὶ πὺ μεγάλο
 γιὰ τέτοιαν ὠμορφιά π' ἄλλη δὲν εἶδα.
 Ἔνα μονάχα ξέρω... Σ' ἀγαπῶ...
 ... καὶ τίποτ' ἄλλο.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Τὰ τρία αὐτὰ ἱστορικά ἔγγραφα πού δημοσιεύονται παρακάτω σέ μετάφραση ἀπό τὰ ἑγγλέζικα προέρχονται ἀπό ἀντίγραφα πού εἶχε στήν κατοχή του ὁ μακ. Ἐφορος τῶν Ἀρχαίων Μνημείων τῆς Κύπρου George Jeffery. Ὅταν μού εἶχε ἐπιτρέψει νά πάρω ἀντίγραφα τῶν ἀντιγράφων του πρόσθεσε: «Προέρχονται ἀπό τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἀγγιλοῦ Προξενείου στήν Κύπρο, τόν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας καί μὸς τὰ παραχώρησε ὁ Sir Harry Luke πού εἶχε τὴν εὐκαιρία νά το μελετήσει καί νά γράψει βιβλίο μὲ τίτλο 'Cyprus under the Turks,' 1571—1878 Oxford, 1921.»

Τὸ πρῶτο ἔγγραφο ἀναφέρεται σέ μιὰ διαδήλωση πού εἶχε γίνει στὴ Λάρνακα σὰ δημοσιεύτηκε ἡ πληροφορία πὼς διάδοχος τοῦ Ὀθῶνα στὴν Ἑλλάδα θάταν ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς Βασίλισσας Βικτώριας, ὁ Πρίγκηπας Ἀλφρέδος. Ἐνα γράμμα μὲ ὅμοιο σχεδὸν περιεχόμενο, παρμένο ὅμως ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου εἶδε τὸ φῶς στὰ «Κυπριακὰ Χρονικά» 1931, σ. 23.

Τὰ ὑπόλοιπα δύο γράμματα, κάπως ἐκτεταμένα, ἀναφέρονται σέ πρόσωπα πού ἔχουν συνδεθεῖ μὲ τὴν Κυπριακὴ Ἱστορία: τὸν κυβερνήτη τῆς νήσου Ζιά Πασᾶ πού εἶχε καταβάλει μεγάλους κόπους γιὰ τὴν ἐξολόθρευση τῆς ἀκρίδας, τὸν συνεργάτη του σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ Ριχάρδο Ματέη (πλούσιος τραπεζίτη κι ἀπὸ τὰ πρῶτα διορισθέντα μέλη στὸ Νομοθετικὸ Σῶμα τῆς Κύπρου τὸ 1878) καί τὸν Κιαμίλ Πασᾶ, τὸν κατόπι περίφημο ἀγγλόφιλο Κύπριο Τοῦρκο Μεγαλο Βεζῖρη (δὲς H. C. Lukach, The City of Dancing Dervishes, London, 1914, σ. 127: The Last Days of a Grand Vizier). Τὸ μᾶλωμα του μὲ τὸ Ζιά Πασᾶ στάθηκε ἀφορμὴ νά ἐκπατρισθεῖ κ' εἶτοι νά πάρει τὸ δρόμο πού τὸν ὡδήγησε στὸ ὑψηλότερο πολιτικὸ ἀξίωμα στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία.

(1)

[Λάρνακα],

Κον

16 Δεκέμβρη, 1862

Νόελ Ι. Μούαρ

Προσωρινὸ Γενικὸ Πρόξενο,

Βεροῦτι.

Λαμβάνω τὴν τιμὴ νά σᾶς πληροφορήσω πὼς ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς Ἑλλήνων ὑπηκόων μαζεύτηκε φές μπροστά ἀπ' αὐτὸ τὸ Ὑποπροξενεῖο κι ἀφοῦ ἐπευφήμησε μεγαλόφωνα κ' ἐπανειλημμένα τὴν Α. Β. Υ. τὸν Πρίγκηπα Ἀλφρέδο, ὡς τὸν μελλοντικὸ βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδας, ὑπόβαλε σέ μένα τὴν παράκληση νά δεχθῶ μιὰν ἀντιπροσώπεια ἀπὸ μέρους τῶν. Ἀφοῦ δέχθηκα τὴν ἐπιθυμία τῶν περὶ τοὺς 50 ἀπὸ τὰ κύρια παρόντα πρόσωπα μῆχαν στο Προξενεῖο κ' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἔκαμε προσφώνηση καί δήλωσε πὼς ἦταν ἡ πιὸ εἰλικρινῆς εὐχὴ αὐτῶν καί τῶν συμπατριωτῶν τῶν ὅπως ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκηπας Ἀλφρέδος γίνοι ὁ μελλοντικὸς βασιλεῖας τῶν. Κατόπι πού ἐξέφρασε μὲ πολὺ φιλόφρονά λόγια τὰ αἰσθήματα, τὴν ἐκτίμηση καί τὸν θαυμασμὸ πού αἰσθάνονταν γιὰ τὴν Α. Μ. τὴν Βασίλισσα καί τὴν Ἀγγλία τέλεψε μὲ τὴν παράκληση νά διαβιβᾶσω τὰ σέβη μου, τὴν ὁμόφωνη ἐκλογή τῶν καί τὰ αἰσθήματα ἀπὸ τὰ ὅποια ἐμφοροῦντο. Σέ μιὰ σύντομη ἀπάντησή μου σέ τούτη τὴν προσφώνηση τοὺς ἐξέφρασα τίς εὐχαριστίες μου γιὰ τὰ αἰσθήματα συμπαθείας ἀπὸ μέρους τῶν γιὰ τὴν Ἀγγλία καί τὴν Βασίλισσα τῆς πού στάθηκαν ἀφορμὴ νά γίνοι ἡ σημερινὴ διαδήλωση. Τοὺς διαβεβαίωσα πὼς δὲ θά παρέλεια νά διαβιβᾶσω τὰ αἰσθήματά τῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησή μου καθὼς καί τὴν ἐκλογή τῶν πού ἤμουνα βέβαιος πὼς ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς θά ἐκτίμουσε πρεπόντως. Παρατήρησα συνεχίζοντας πὼς δὲν μού ἦταν δυνατό νά τολμῆσω νά ἐκφράσω γνώμη ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς πού ἦταν τώρα ἡ ὁμόθυμη ἀπόφαση τῆς Ἑλλάδας, μὰ ἐξέφρασα τὴν πεποίθησή μου πὼς θά εἶχε βέβαια ὡς συνέπεια νά ἐνδυναμώσει τὴν ἀγάπῃ τῆς Ἀγγλίας γιὰ τὴ χώρα τῶν καί νά μεγαλώσει

τά έγκαρδια αισθήματα πού οί Ἕλληνοι αισθάνονταν ἦδη γιά τήν Ἑλλάδα. Στό τέλος τῶν παρατηρήσεων μου ἡ ἀντιπροσωπεία ζητωκραύασε γιά τήν Α. Μ. τήν Βασίλισσα καί γιά τήν Α. Β. Υ. τόν Πρίγκιπα Ἀλφρέδο. Τό πλήθος πού στεκότου ἀπ' ἔξω ἀκολούθησε τό παράδειγμα των κ' ἐπανάλαβε μέ μέγαλον ἐνθουσιασμό τίς ἐπευφημίες των. Κ' ἔτσι ἡ διαδήλωση διάλύθηκε.

Λαμβάνω τήν τιμή κλπ.
(ὕπογραφή) Horace P. White

(2)

[Λάρνακα],
29 Δεκέβρη, 1852

Πρός τόν Ἔντιμον
κ. Ε. Μ. Ἔρσκιν
Chargé d' Affaires τῆς Α. Μ.,
Κωνσταντινούπολη.

Ἐχω τήν τιμή νά σᾶς πληροφορήσω πῶς ἡ Τουρκική Κυβέρνηση δῶ καί λίγοι μήνες παραχώρησε ἕνα ποσό ἀπό δύο χιλιάδες Τούρκικες λίρες γιά τήν καταστροφή τῆς ἀκρίδας στήν Κύπρο καί ταυτόχρονα ἐνέκρινε τήν πρόταση τοῦ Ζιά Πασᾶ, τοῦ τότε Κυβερνήτη τῆς Κύπρου νά ἐπιβάλει στοῦς κατοίκους φόρον εἴκοσι ὀκάδων αὐγῶν τῶν ἀκρίδων στό κάθε ἄτομο. Ὁ φόρος αὐτός εἶχε εἰσπραχθεῖ κιάλας καί τεράστιες ποσότητες αὐγῶν πρέπει νάχουν καταστραφεῖ. Τό ἐπόμενο βῆμα πού πρέπει νά γίνει εἶναι ἡ καταστροφή αὐτῆς τῆς ἀκρίδας μόλις ἐμφανισθεῖ. Σκοπεύεται νά γίνει αὐτό μέσον ἐνός σχεδίου πού ἐφεῦρε ὁ Πρῶσος Ὑποπρόξενος*. Τό ὕλικό πού χρειάζεται γιά τόν σκοπόν αὐτό ἔχει παραγγεληθεῖ κιάλας ἀπό τήν Ἀγγλία· ὑπάρχει πρόθεση ν' ἀρχίσει ἡ λειτουργία τοῦ σχεδίου τήν ἀνοιξη.

Τώρα πού ἡ Κυβέρνηση ἔχει παρορμηθεῖ νά ἐνδιαφερθεῖ γιά τό ζήτημα καί νά χορηγήσει ἕνα ποσό γιά τήν ἐφαρμογή μέτρων πού θά ὀδηγήσουν στήν ἐξολόθρευση αὐτοῦ τοῦ ἐντόμου, πού ὑπῆρξε γιά χρόνια ἐμπόδιο στήν εὐημερία τῆς νήσου. ἀξίζει ἡ ἐργασία νά ἐκτελεσθεῖ μ' ἐπιμονή καί κάτω ἀπό κατάλληλη διεύθυνση. Πολλά μποροῦν νά γίνουν, χωρίς ἀμφιβολία, γιά τήν καταστροφή τοῦ ἐντόμου, ἀκόμα καί σ' ἕνα χρόνο μέσα, μέ τό προτεινόμενο σχέδιο ἀλλά εἶμαι βέβαιος πῶς ἂν δέν συνεχισθεῖ τρία ἢ τέσσερα χρόνια ὁ ἐπίδικώμενος σκοπός θά ἐκπληρωθεῖ μόνο ἐν μέρει.

Κατά τά ἔτη ἀπό τό 1855—6 ὁ τότε Κυβερνήτης τῆς Κύπρου Ὁσμάν Πασᾶς ἀποπειράθηκε νά ἐξολοθρεύσει τίς ἀκρίδες καί πληροφοροῦμαι πῶς ἐπέτυχε νά ἐλαττώσει κατά πολύ τήν ποσότητα των, μὰ κατόπι πού ἔφυγε δόθηκε πολύ λίγη προσοχή στό θέμα κι ἀπό τότε αὐξήθηκαν κ' ἔγιναν τόσο καταστρεπτικές ὅσον οὐδέποτε προηγουμένων.

Γι αὐτό μέ σκοπο νά ἐξασφαλισθεῖ ἡ πιό μεγάλη ἐπιτυχία μέ τήν τωρινή ἀπόπειρα τολμῶ νά εἰσηγηθῶ ὅπως ἡ Πύλη συστήσει νά διορισθεῖ ἕνας Λειτουργός πού νά ἐπιβλέπει εἰδικά τό προτεινόμενο ἔργο, ὁ διορισμός νά διατηρηθεῖ γιά τριετία, φόρος γιά πέντε, δέκα καί πέντε ὀκάδων αὐγῶν τῶν ἀκρίδων κατ' ἄτομο νά ἐπιβληθεῖ στοῦς κατοίκους κατά τά τρία διαδοχικά χρόνια καί ἡ καταστροφή αὐτοῦ καθαυτοῦ τοῦ ἐντόμου σύμφωνα μέ τό προτιθέμενο σχέδιο θά συνεχισθεῖ μέσα στήν ἴδια τριετία.

Ἐάν, ὁμως, ἡ Κυβέρνηση δέν θελήσει νά ὑποστεί τή δαπάνη νά στείλει ἐμμισθό Λειτουργό γιά τόν εἰδικό αὐτό σκοπό, ἡ ὑπηρεσία μποροῦσε ν' ἀνατεθεῖ σ' ἕνα πρόσωπο ἐπιφορτισμένο μέ ἄλλα καθήκοντα πού δέν θά ἐμπόδιζαν τήν ἐκτέλεσή της καί θά παρακαλοῦσα νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἀναφέρω τό ὄνομα τοῦ Κιαμίλ Ἐφέντη, Ἐπιτρόπου τοῦ Ἐβκάφ (Evcakf Muđiri), ἐνός δραστήριου κ' ἔξυ-

* Ἐννοεῖ τό Ριχάρδο Ματέη. Γιά τό σχέδιο δέξ R. H. Lang, «Cyprus», 1878, σ. 248 καί Φ. Ζαννέτου, «Ἱστορία τῆς Κύπρου», ἐν Λάρνακι, 1911, σ. 242 κ. ἔξ.

πνου ύποκειμένου πού ήταν πρὶν στὴν ὑπηρεσία τοῦ μακαρίτη *Ελ-Χαμί Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου· φρονῶ πὼς εἶναι τὸ πρόσωπο πού θά μπορέσει πιθανότατα νὰ ἐκτελέσει τὴν ὑπηρεσία κατὰ ἓνα ἱκανοποιητικὸ τρόπο.

Λαμβάνω τὴν τιμὴ, κλπ.
(ὕπογραφή) Horace P. White

(3)

[Λάρνακα],

9 Μαρτίου 1863

Ἐμπιστευτικὴ

Πρὸς τὸν

Σέρ Χένρυ Λ Μπούλγουερ G. C. B.,
Κωνσταντινούπολη.

"Ἐγὼ μάθει μὲ λύπη μου πὼς ἡ σύσταση μου γιὰ τὸν Κιαμίλ Ἐφέντη ὡς κατάλληλο πρόσωπο νὰ ἐπιφορτισθεῖ μὲ τὴν ἐπιθεώρηση τῆς καταστροφῆς τῶν ἀκρίδων στὴν Κύπρο ἔδωκε ἀφορμὴ ὥστε νὰ κακοπαρασταθεῖ στὴν Πύλη ἀπὸ τὸν Ζιά Πασᾶ ὁ χαρακτήρας του καὶ ἀπὸ καθῆκο πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτο μου ὀφείλω νὰ ἐξηγήσω στὴν Υ. Ε. τί θεωρῶ πὼς εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς δυσἀρέσκειας τοῦ Ζιά Πασᾶ μαζί του. Θὰ ἤθελα ὅμως ν' ἀναφέρω πρῶτα πὼς τὸ γράμμα μου γιὰ τὶς ἀκρίδες γράφτηκε τελείως χωρὶς τὴ γνώση τοῦ Κιαμίλ Ἐφέντη πρὸς τὸν ὁποῖο δὲν εἶχα ἀναφέρει τὸ ζήτημα γιὰτὶ δὲν ἤξαιρα ἂν θὰ ἐπιδοκίμαζε τὴν εἰσήγησή μου. Εἶχα ὑπόψη μου ἀποκλειστικὰ τὰ συμφέροντα τῆς νήσου κι ὠδηγήθηκα ἀπὸ τὴν καλὴ γνώμη πού σχημάτισα γιὰ τὴν τιμιότητα καὶ ἱκανότητα του γιὰ νὰ προτείνω τὸνομα του.

"Ἡ μόνη αἰτία πού μπορῶ ν' ἀποδώσω στὶς ὑποτιμητικὲς παρατηρήσεις τοῦ Ζιά Πασᾶ σχετικὰ μὲ τὸν Κιαμίλ Ἐφέντη μὲ τὸν ὁποῖο βρισκόταν σὲ ἀριστες σχέσεις προηγουμένως εἶναι τ' ὅτι ἀφέθηκε νὰ πιστεῖται ἀπὸ γράμματα φασομένα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη πὼς ἡ Υ. Ε. εἶχε ἀνακοινώσει στὴν Πύλη κάποιες ὄχι εὐνοϊκὲς δηλώσεις μου σχετικὰ μὲ πρόσωπο του κ' ὑποψιάστηκε πὼς βασίσθηκα σὲ πληροφορίες ἁσομένες ἀπὸ τὸν Κιαμίλ Ἐφέντη γιὰ νὰ κάνω τὶς τέτοιες δηλώσεις. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατηρήσω στὴν Υ. Ε. πὼς δὲν ὑπῆρχε βάση γιὰ τὴν τέτοιαν ὑποψία, γιὰτὶ δὲν ἦταν παρὰ ἀφοῦ πέρασε καιρὸς πού ἔγραψα κάτι πού θά μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὄχι εὐνοϊκὸ γιὰ τὸν Ζιά Πασᾶ καὶ πὼς εὔρισα ὅτι τοῦ ἔλειπε ἡ κρίση. Δυστυχῶς δὲν γνώρισα τὴν ἐντύπωσή πού ὑπῆρχε στὸ μυαλό τοῦ Ζιά Πασᾶ παρὰ λιγάκι πρὶν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Κύπρο καὶ ἐπειδὴ ἀδιαθετοῦσε δταν ἤθελα νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ δὲν ἔβγαλα τὴν εὐκαιρία νὰ τὸν βγάλω ἀπὸ τὴν πλάνην σχετικὰ μὲ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Λυπήθηκα γι αὐτὸ περισσότερο κατόπι πού ἔμαθα πὼς ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴν διαφορά πού εἶχε παρουσιασθεῖ μεταξὺ τοῦ Κιαμίλ Ἐφέντη καὶ τοῦ Ἐνοικιαστῆ τῆς Κυπριακῆς Δεκάτης σχετικὰ μὲ τὸ δικαίωμα πού ἀπαιτοῦσε ὁ δεῦτερος νὰ δεκατίσει περιουσία τοῦ Ἐβκάφ νὰ ἐπιτύχει τὴν ἀπόλυση τοῦ Κιαμίλ Ἐφέντη ἀπὸ τὴ θέσθ του ὡς Ἐπιτρόπου τοῦ Ἐφκάφ καὶ τὸ διορισμὸ στὴ θέσθ του κάποιου Ἄριφ Ἐφέντη πού ὁ γιὸς του βρίσκειται στὴ δικὴ του ὑπηρεσία. Αὐτὸ τὸ πρόσωπο ἔχει γράψει τώρα στὸν πατέρα του πὼς ἡ Υ. Ε. εἶχε συστήσει τὸν Κιαμίλ Ἐφέντη νὰ ἐπιβλέπει τὴν καταστροφὴ τῶν ἀκρίδων καὶ πὼς ὁ Ζιά Πασᾶς κακοχαρακτηρίζοντας τὸν πέτυχε νὰ ἐμποδίσει τὸν διορισμὸ του, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ συντελέσει ὥστε νὰ γνωσθεῖ ἡ ὑπόθεση γενικά στὴν Κύπρο. Εὐχαριστώντας τὴν Υ. Ε. γιὰ τὴν προσοχὴ πού εὐαρεστηθήκατε νὰ δώσετε στὴν εἰσήγησή μου, θὰ τολμοῦσα καὶ πάλι νὰ ὑπενθυμίσω τὴν Υ. Ε. πόσο πολὺ σημαντικό εἶναι τὸ ζήτημα γιὰ τὴν νήσο καὶ προπάντων γιὰ τὴν βαμβακοκαλλιέργεια. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Κιαμίλ Ἐφέντη ἔχω πληροφορηθεῖ πὼς ἀδυνατεῖ νὰ δεχθεῖ τὴν ἀποστολὴ ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Κύπρο μὴ κ' ἔχει προσκληθεῖ ἀπὸ τὴν Α. Υ. τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύπτου νὰ μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς Α. Υ.

Λαμβάνω τὴν τιμὴ, κλπ. κλπ.,
(ὕπογραφή) Horace P. White.

ANT. INTIANOS

ΤΟ ΤΡΑΟΥΔΙΝ ΤΗΣ ΠΕΡΤΙΚΑΣ

[Δημοσιεύω παρακάτω ἀπ' τῆ συλλογῆ μου «Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ μας τραγουδία» τὸ τριακοστὸ τραγοῦδι τῆς συλλογῆς ποῦχει τῶνομα: «Τὸ τραοῦδιν τῆς Πέρτικας.» σὲ δυὸ παραλλαγές. Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ εἶναι πολὺ γνωστὸ γιὰτὶ οἱ πρῶτοι τοῦ στίχοι τραγουδιόντουσαν—ἀλλοῦ μπορεῖ καὶ νὰ τραγουδιούνται ἀκόμα—στὴν ἐκκλησιὰ ὅταν στεφανώνανε ἀντρόγυνα κι ἀκόμα χρησιμοποιούνται σὰν νανουρισμάτα στὰ παιδιὰ. Τοῦ τραγοῦδιοῦ αὐτοῦ δημοσιευτήκανε—ἔξω ἀπ' τίς Ἑλληνικῆς παραλλαγές—τέσσερις ὡς τώρα Κυπριακῆς παραλλαγές: Μιά στὰ «Κυπριακὰ» ἀπ' τὸν Σακελλάριο (τομ. β' σελ. 239). Δεύτερη στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» ἀπ' τὸν κ. Γερολεμίδη ('Ἀρ. 9—10 Ἰούνης—Ἰούλης σελ. 320). Τρίτη στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα ἀπ' τὸν κ. Λ. Κληρίδη (ἔτος Δ' Ἀρ. 2 Ἰούνης σελ. 123). Καὶ τέταρτη ἀπ' τὸν κ. Π. Ξιούτα στὸ βιβλίον του «Ἀπὸ τὰ Τραγοῦδια μας» σελ. 124—130. Μὲ τίς δυὸ ἐπόμενες ἀνέρχονται σὲ ἑξί].

30.α').

Μιά πέρτικὰ ἔχτισεφ φουλλιὰν πουκάτω στὴν τραναφυλλιὰν, μπαίνειν τζιαὶ βκαίνειν τζιαὶ γεννᾶ γεννᾶ κοστέσερα αὐκά, κάθετα ξεπουλιάζει ¹ τα	5	Τζιαὶ τρέχω πάω στὸ σκολεῖον τζιαὶ τοὺς δασκάλους ἀρωτῶ: —Ἐν ἤρτεμ μιὰ κοπέλλα ἔδω νὰ μπῆ νὰ μάθη γράμματα νὰ φκῆ νὰ κάμη θάματα;	30
Τζ' ἀνοοίει τὰ γρυσᾶ φτερά τζιαὶ πέφτουν τὰ τρανάφυλλα, τζ' οἱ κορασιές τὰ φκιάννουσιν τζιαὶ φκᾶλλουν τα ροδόστεμμαν.	10	Τζιαὶ πολοᾶται ἴνας παπᾶς πουκάτω στὸμ παλροκαπᾶν τζ' ἐπολοθῆην τζ' εἶπεμ μου: —Τῆς κόρης ἐν ἔφ' φυσικόν τῆς κόρης τὸ δικιαβαστικόν μόνον τιλέριν τζιαὶ πλουμῖν νὰ βκῆ μὲ τέθοκιαν ἀφορμῆν.	35
Πρῶτα ραντίζουν τὸ γ Γριστὸν δεύτερον νύφην τζιαὶ γαιπρὸν τζιαὶ πεθθεράν τζιαὶ πεθθερόν τζ' ὕστερα ἴμεναν τὸφ φτωχόν τζ' ὁ τατᾶς μου ἔν' ὁ Γριστὸς	15	Τζιαὶ τρέχω πάω στὸ σκολεῖον τζιαὶ τὲς δασκάλες ἀρωτῶ: —Ἐν ἤρτεμ μιὰ κοπέλλα ἔδω νὰ μπῆ νὰ μάθη γράμματα νὰ φκῆ μὲ τέθοκιαν ἀφορμῆν;	40
Τζ' ἔσσω μου βλάστησεδ δεντρὸν στὴρ ρίζαν τρέσκει τὸ νερόν στὴμ μούτηγ κάμνει τὸ γ καρπὸν τζ' ἐλίμπισεμ ² μιὰ πέρτικα	20	Τζ' ἔφκηκεμ ποὺ τῆβ βουφαν τῆς τζ' ἐτάνυσεσ ⁴ στὴμ πούγκαν τῆς τζ' ἔφκισεν τ' ἀνοιχτάριν τῆς τζ' ἐπῆεν εἰς τ' ἀρμάριν τῆς τζιαὶ φκιάννει μιὰμ πότσαρ ρατσίην 50 ἴπο τζιείνην τῆφ φουμισιτσιγῆν τζ' ἤφκισαμεν τζ' ἐμεθούσαμεν	45
τζ' ἔρκεται καθημερινόν τζιαὶ τρώει μου τζιαὶ τὸ γ καρπὸν. Τζιαὶ παρακάθουμαι ³ τζ' ἐγίω τζ' ἔφκισα στήμ ποὺ τὸ φτερόν τζιαὶ φτερακᾶ τζιαὶ φεύκει μου	25	τζ' ἔπειτα τραουδήσαμεν ἠῶρα τζιαὶ τὴν ἀγάπημ μου τζ' ἔφκαλα τὸ γινάτιμ ⁵ μου.	55
τζιαὶ σῆεται τζιαὶ λυῖζεται τῆς μάνας τῆς χουμίζεται πὼς ἔφουεν τοῦ τζιυνηοῦ.			

[Ἰπαγόρευση Κ. Ἀτσιάρη ἀπὸ τοῦ Μόρφου, 94 χρονῶν, ξέρει γράμματα].

30 β')

[Όλοι οι στίχοι ποῦναι σὲ ἀγκύλες εἶναι παρμένοι ἀπὸ τὴν προηγούμενη παραλλαγή γιὰ νὰ βγῆ τὸ νόημα.]

Ἡ πέρικτα ἔχτισεφ φουλλιὰν πουκάτω στήν τρανταφυλλιὰν, μπαιννε τζιαὶ φκαίννε τζιαὶ γεννᾶ τ' αὐκά της τὰ κοστέσσερα, [κάθεται ξιπουλιάζει τα τοὺς κάμπους τζιαὶ πετάζει τα].	5	τζιαὶ πεττεράν τζιαὶ πεττερόν τζ' ὕστερα οὐλλον τὸ χωρκόν. [Ἔσσω μου βλάστησεδ δεντρόν σὴρ ρίζαν τρέσσει τὸ νερόν σὴμ μούττηγ κάμνει τὸγ καρπόν, 20 Τζ' ἐλίμπισεμ μιὰ πέρικτα]
Τζ' ἔφκημ πάσ' στήν τρανταφυλλιὰν τζ' ἔσουςεν τὰ φτερούδικια της τζ' ἐπέσαν τὰ τραντάφυλλα.		τζιαὶ τρώει μου τζιαὶ τὸγ καρπόν τζιαὶ πίννει μου τζιαὶ τζιαὶ τὸ νερόν τζιαὶ τσολλοκάθουμαι τζ' ἐγιώ
Οἱ κορασῆς τὰ φκιάσασιν ροδόστεμμαν τὰ φκάλασιν.	10	τζιαὶ φκιάννω τημ ποὺ τὸ φτερόν 25 τζιαὶ τζιεῖνη τράττον ^β ἔ(δ)ωκεν
Τζιαὶ παίρνουν τα στήν ἐκκλησιὰν ραντίζουμ πρῶτα τὸμ παπᾶν τζ' ὕστερα τὸν Ἰησοῦχ Χριστόν τζ' ὕστερα νύφην τζιαὶ γαμπρόν	15	τζιαὶ ποὺ τὸ σῆριμ μὸ' ἔφεν Ἄσπρα τὰ παπουτσούδικια της μαῦρα τὰ κλατσινούθκια της.

[Τὴν παραλλαγή αὐτὴ ἄκουσα ἀπὸ κάποιο μικρὸ μαθητὴ ἀπὸ τὴ Ζῶδια. Εἶναι φανερό πὼς πολὺ λίγα πράματα ἤξαιρε τὸ παιδί ἀπὸ τὸ τραγοῦδι, γιὰτὶ ἔξω ἀπὸ ὅσα προστέσαμεν γιὰ νὰ βγῆ τὸ νόημα τὸ τραγοῦδι δὲν τελειώνει ἴσαμε δῶ. Τὸ δημοσιεύω γιὰτὶ μερικοὶ στίχοι διαφέρουν ἀπὸ ἄλλους ἄλλων παραλλαγῶν]

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. Ξιπουλιάζω=ἐκκολλάπτω, βγάζω ἀπ' τὸ αὐτό. 2. Λιμπίζω συν. τοῦ λιγκρέουμαι=συνηθίζω. 3. Παρακάθουμαι=στήνω καρτέρι. 4. τανῶ ἐδῶ σέρνω, ἐρευνῶ ἐνῶ ἄλλου βοηθῶ. 5. Γινάτιν, τό.=πείσιμα. 6. Τράττος, ὄ=ἀπότομη κίνηση μὲ θόρυβο μαζί.

Στὸ προηγούμενὸ μου μικρὸ ἱστορικὸ σημεῖωμα ἀντὶ «Βουζιάς» γράφθηκε λαθεμένα τὸνομα «Βονζιάς».

N. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΟΥ·Ι·Ν ΤΗΣ ΠΕΡΤΙΚΑΣ

(Α'. ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ)

Οὐλον Ἀπρίλλην τζ'ι οὐλομ Μᾶν μιάν πέρτικαν ἐμέρωννα, μιάν πέρτικαν, μιάν πέρτικαν πού παρπατεῖ λεβέντικα.		Τζ'αἰ πολοᾶται τζ'αἰ λαλεῖ τζ'αἰ ζαχαρένα μου μιλεῖ: — «Ἄλαβροπκιάσ' με τζ'υνηέ, μέμ μου τσακκίσεις τὸ φτερόν, νά κετ' ἐντίζω τὸ φτωχόν.»	50
Μνιά πέρτικὰ ἔχτισεν φουλιὰν πού κάτω στήν τρανταφυλιὰν μπαίνει τζ'αἰ βκαίνει τζ'αἰ γεννᾶ κἀμνει τ' ἄβκὰ της δεκανιά.	5	Ἐγιῶ πελλός τζ'ι ἀρκόπελλος, ἀλαβροπκιάννω την τζ' ἐγιῶ, τζ' ἐν τῆς τσακκίζω τὸ φτερόν, νά κετσεντίζει τὸ φτωχόν.	55
Πηῆ τζ'αἰ βκαίνει στὰ κλωνιά, τζ'αἰ σούζει τὰ γρουσά φτερά, τζ'αἰ ππέφτουν τὰ τρανταφυλλά, τζ' οἱ κορασιές τὰ πκιάννουσιν, στόν κόρφον τους τὰ βάλλουσιν· βάλλουν τὰ νά μυρίσουσιν, τοὺς νέους ν' ἀγαπήσουσιν, νά τοὺς ἰξίλοῖσουσιν ἴσον τζιαῖρόν ἰζήσουσιν.	10	Κάμνω κλουβιν τζ'αἰ βάλλω την, μέσ στό στενόν κρεμμάζω την. Ἐτσακκισέμ μου τὸ κλουβιν τζ'αἰ πῆεν πάνω στό βουνίν.	60
Βάλλουν τὰ τζ'ι ἔμαράνασιν· στὰ γιατρικά τὰ βάλασιν, ροδόστεμμαν τὰ βκάλασιν Στὴν ἐκκλησιὰν τὰ πήρασιν, στόν γιορτασίην τὰ δώκασιν, μὰ τζειαχμαῖ πού στέκασιν οἱ τόποι ἀνοσταίνασιν.	15	Σ' ἕναν πλευρόν τοῦ βουναρκοῦ, σ' ἕναν νοσ'σιόν τοῦ πευκαρκοῦ, ἄρτσ'εψεν τζ'αἰ κουνίζετουν: ἡ γῆ χαμαῖ ἐσειζετουν, ὁ οὐρανός ἐχτιζετουν, ἡ θάλασσα γλυτζ'ιζετουν.	65
Τζ'αἰ τζ'εῖ πού τὸ ραντίασιν οἱ τόποι ἐνεσταίνασιν [μουσκομ- [ρίζασιν]	20	Τῆς μάνας της χουμίζετουν· καρκιά μου πκιόν ραίζετουν. Ἐχω πὸ τζ'εῖνον τὸν τζ'αιρόν μιάς κόρης τὸν δικαιοῖσμόν.	70
Ραντίζουν πρῶτα τοὺς ἀγίους, ὑστερα τοὺς πνευματικούς, τζ' ὑστερα νύφην τζ'αἰ γαμπρόν τζ'αἰ πεθθερᾶν τζ'αἰ πεθθερόν, τζ' ὑστερις οὐλους πού γυρόν. Μὰ τ' ἄστηρ, μὰ τὸν οὐρανόν, στόν Ἰορτάνην ποταμόν ἐβλάστησεν ἕναν δεντρόν: πού πάνω κἀμνει τὸν καρπόν, πού κάτω τρέσει τὸ νερόν.	25	Ἐβρκῆα μέσα στό στενόν τζ' ἐππήουν σάν τὸν πετεινόν, τζ'αἰ περσινός τζ'αἰ φετεῖνός σάν γέρημος τζ'αἰ σκοτεινός.	75
Ἐταίρκασεν τὸ λυερόν, τζ' ἔτρωνέμ μου τζ'αἰ τὸν καρπόν, τζ' ἐπιννέμ μου τζ'αἰ τὸ νερόν. Ἐγιῶ ἴδικασάρης τζ'ὑνησε μιάν Τσιερκατσιήν πού τὸ πωρνόν ἐπῆα νά λειτουργηθῶ, σύρνω φισ'έκκια στόν γιαλόν τζ'αἰ τὰ βερκὰ στόν ποταμόν.	30	Οὐλοῦ τοῦ κόσμου τὸ νερόν στό στόμαμ μου ἴρτεν ἄλμυρόν. Βουρῶ τζ'αἰ πᾶω στό λουτρόν τζ'αἰ τὸν λουτράρην ἀρωτῶ. Ποῦ μακρυὰ τὸν σ'αῖρετῶ τζ'ι ἀπὸ κοντὰ τὸν ἀρωτῶ, τζ'αἰ δκυὸ γρουσά πού τὰ διῶ, πέρκι μὲ δεῖ τζ'αἰ γυηθεῖ τζ'αἰ τὴν ἀλήθειαν νά μου πεῖ.	80
Ἦρτεν τζ'εῖνη νά πκιεῖ νερόν τζ' ἐπκιᾶστηκεν πού τὸ φτερόν. Βουρῶ τζ'αἰ πκιάννω την τζ' ἐγιῶ.	35	Ἄρκινησα τζ' ἐλάλουν του, Θεὸν ἐπαρακάλουν του: — «Ἐν ἦρτεν ὦδε μιὰ τζ'υρά μέσ στὰ δικά σας τὰ λουτρά, νά μπεῖ τζ'εῖμέσα νά λουχεῖ, νά βκεῖ ἔω νά ποτζ'οιμηχεῖ;» Τζ'αἰ ὁ λουτράρης εἶπεμ μου, εἶπεμ μου: ἐν τὴν εἶσαιν. Τὰ τέρμενά μου ἐφύασιν.	85
	40	Τζ' ὑστερα μ' ἀρωτήσασιν: — «Τζ'αἰ πέ μας τὰ σημάδια της, τζ'αἰ πέρκιμον τὴν εἶαμεν,	90
	45		95

- πέρκι τὴν ἐσ'ο'ιασθήκαμεν.»
 Ἄρκινησα γιὰ νὰ τοὺς πῶ
 γιὰ τούτην νέαν π' ἀγαπῶ.
 — «Λαλῶ σας τὰ σημάδια της :
 Μαῦρα ἦτουν τὰ μάδια της, 100
 τὰ μάδια της μαυρίζουσιν,
 ἕναν βασιλείον ἔξίζουσιν.
 Τζ'εἶν' ἡ γρουσὴ της τζ'εφαλή,
 χάραμαν τῆς ἀνατολῆς.
 Τὰ βρύκια της ἐνι δετὰ, 105
 καμάρες τῆς Ἁγιά, Σοφκιάς.
 Οἱ βούτσιες της Ἰστράφτουσιν,
 γρουσέες καντῆλες τζ'ι ἄφτουσιν.
 Ἡ μούττη της ἐν τερνεφτή,
 μὲ τὸ καλούπιν ἐγ γυρτή, 110
 Ἄλλοι του πῶννα τὴν δεχτεῖ!
 τὸν κόσμον ἐννὰ στερευεῖ,
 ὁ νοῦς του ἐννὰ σκανταλιστεῖ.
 Τὰ σ'εἶλη κοτζ'ινιζουσιν,
 τὸν ἄθθρωπον ρεθιζουσιν, 115,
 Τὰ γόντια της τὰ τρανταδκού,
 ρίζες τῶν μαρκαριταρκῶν.
 Ἄμ πεῖς γιὰ τζ'εἶν' τὸ μάουλον,
 ἀσημιν ἦτουν ἀδουλον.
 Ὁ καφουρένος της λαიმὸς 120
 τοῦ παιδικίου ἐν ξεψυσιμόδς.
 Τὰ στήθη της ἀσπρίζουσιν,
 ἕναν βασιλείον ἔξίζουσιν,
 Πάρα κατω ἔσ'εἶε δκυὸ βυζ'ιά,
 π' ἀξίζουσιν μιὰν κκεραζιάν. 125
 Κότζ'ινη ἐν τρανταφυλιά,
 ὕπολοισαν τὴν μηλιάν,
 Τὰ δκυὸ της σ'εροπάλαμα
 ἀσημιν ἐν τζ'αἶ μάλαμαν.
 Τῆς μαντζουράνας τὰ κλωνιά 130
 ἔσ'εἶε τα πάνω της πλουμιὰ.
 Στὸν κόσμον ἐν ἔσ'εἶε ἄλλη μιάν.
 Ἡ κόξα της ἐνι λεγνή,
 ἐν ἐν πασιὰ, ἐνι στεγνή.
 Σὰν τὴν λυάαν τὴν γλωρὴν 135
 ἡ κόξα της ἔτσι λυεῖ.
 Σαῖττες τζ'ι ἄρματα κρατεῖ
 τζ'αἶ μὲ τὲς βάγιες παρπατεῖ.
 Στὰ σύννεφα ἐν οἱ βάες της
 ἔτ' οἱ ἀνεράες σκλάβες της. 140
- Ἄντάν νὰ βκεῖ εἰς τὴν νοδικιάν,
 ψοφοῦν τὰ ψάρκα στὴν στερκάν
 τζ'αἶ μὲς στίς τρύπες τὰ θερκά.»
 Τζ'αἶ ὁ λουτράρης εἶπεμ μου :
 — «Ἐσ'εἶε λουτρά τζ'αἶ γύρισ' τα, 145
 τὰ σ'εντρουβάνια σκόπα τα,
 ἂν εὔρεις τὴν ἀγάπησ σου,
 τὸ ἀσπροσιταράτσιν σου,
 τὴν παμπακοστηχάτησ σου.
 ἔβκα πού τὸ γινάτιν σου.» 150
 Μὰ τὰ λουτρά ἐγύρισα,
 τὰ σ'εντρουβάνια σκόπησα,
 μὲ εἶα, μὲ ἀγνώρισά
 σὰν τὴν ἀγάπην πῶχασα.
 Ἐστάθηκα τζ' ἐτίμασα : 155
 Μὰ τὰ λουτρά νὰ σπάσουσιν,
 νερόν νὰ μὲν ἐβάλλασιν
 οἱ βρύσες νὰ ξεράνουσιν,
 νερόν νὰ μὲν ἐπικιάννασιν.
 Πού τζ'εἰχαμαὶ ἐγίσ'ιωσα, 160
 πασάιννω στὸ κωμοδρομιόν,
 τὸν κωμοδρόμον ἀρωτῶ :
 — «Ἐν ἦρτεν δὰ καμιά τζ'υρά,
 δαμέσα στὰ κωμοδρομιά,
 νὰ μπεῖ νὰ κάμει ἄρματα, 165
 νὰ βκεῖ νὰ κάμει θάμματα ;»
 Οἱ κωμοδρόμοι εἶπαμ μου .
 — «Γυναίκα ἐν ἐν σάντζα της
 νὰ μπεῖ νὰ κάμει ἄρματα,
 νὰ βκεῖ νὰ κάμει θάμματα.» 170
 Πού τζ'εἰχαμαὶ ἐγίσ'ιωσα,
 πασάιννω ἴσ'ια στὸ σκολεϊόν,
 τζ'αἶ τὸν σκολάρην ἀρωτῶ :
 — «Ἐν ἦρτεν ὦδε μιὰ τζ'υρά,
 μὲς στὰ δικά σας δασκαλειὰ, 175
 νὰ μπεῖ νὰ μάχει γράμματα.
 νὰ βκεῖ νὰ κάμει θάμματα ;
 Νὰ μάχει τὸν Ἀπόστολον,
 γιὰ νὰ ξεβεῖ πρωτόσκολος ;»
 Μὰ οἱ δασκάλοι εἶπαμ μου : 180
 — «Γεναίκα ἐν ἐν σάντζα της
 νὰ μπεῖ νὰ μάχει Ἀπόστολον
 τζ'αἶ νὰ ξεβεῖ πρωτόσκολος.»
 Πού τζ'εἰχαμαὶ ἐγίσ'ιωσα
 πᾶω τζ'εἶ πού πλουμιζασιν. 185

Οἱ Φράντζ'οὶ ἐκεντίζασιν, Τζ'εῖνοι ἐμ' ἀγωνίσασιν, τὴν ράσην μου σταμνίσασιν, τζ' ὕστερα μὲ ρωτήσασιν, —«Ἐν ἤρτεν ὦδε μιά τζ'υρά μὲς στὰ δικά σας ραφταρκά, νὰ πάρει πού τὰ ξόμπλια σας, νὰ μάθει πού τὰ λόγια σας;»	190	τὴν κόρην πού 'ναὶ στὸ πλουμίν.» Σὲ μίαν ποκιάν τοῦ γουναροῦ 200 ἔσ'εἰ 'κλησιάν τζ'αὶ λουτουρκοῦν, ἔσ'εἰ παπάες τέσσερις, ἐξάρκους δεκατέσσερις. Ἄλλην ποκιάν τοῦ βουναροῦ ἔσ'εἰ 'κλησιάν τζ' ἐνὶ Σταυρός, 205 τζ'αὶ ποταμόν μὲ τὸ νερόν :
Οἱ Φράντζ'οὶ ἀπαντήσαν μου : —«Ἦτουν μωρόν τζ'αὶ γούϊζεν, τζ' ἡ κόρη τὸ νανουρίζεν : 'Τζ'οιμήχου, βρὲ μιτσίον παιῖν.' Τζαὶ τζ'εῖνον ἔχασκεν νὰ δεῖ	195	Τζ'εἰ μέσα τὴν ἐσ'εἰάστηκα, πού κὰ' στὴν μιτσικοκοριδικιάν, τζ'αὶ πάνω τῆς ἐπκιάστηκα, ἐσοῖππωσα τζ'αὶ φίλησα, 210 τζ' ἰ, ὀ, τ' ἔθελα ἐποίησα.

(Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοφόρου Ἀναστάση, ἐτῶν 80 ἀπὸ τὸ Λευκόνοικο.
Τὸ ἔμαθε ἀπὸ τὸν κουμπάρο του Κυριάκον Χ' Σιαγκαλλῆ ἀπὸ τὴν Ἀκανθοῦ,
πού πέθανε πρὶν χρόνια).

Σοντζα ἢ=φυσικό, ἔμφυτο.
Σταμνίζω=δέρνω.
Γουϊζω=κάμνω γουά-γουά.

ΤΟ ΤΡΑΟΥ·Ι·Ν ΤΗΣ ΠΕΡΤΙΚΑΣ

(Β. ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ)

Οὔλον Ἀπρίλλην τζ'ἰ οὔλον Μᾶν μῖαν πέρτικαν ἀνυῖωννα. Τζ' ἡ πέρτικα ἔχτιζεν φουλιάν πού κάτω στὴν τρανταφυλιάν. Ππαίνει τζ'αὶ φκαίνει τζ'αὶ γεννᾶ, 5 κάμνει τ' ἀβκά τῆς δεκανιά. Τζ'αὶ σοῦζει τὰ φτεροῦδικια τῆς τζ'αὶ πέφτουν τὰ τραντάφυλλα. Τζ' οἱ κόρασιές τὰ πκιάννουσιν, στὸν κόρφον τους τὰ βάλλουσιν, 10 τζ'αὶ ἔσω τους τὰ παίρνουσιν, ροδόστεμμαν τὰ βκάλλουσιν, μὲς τὰ καντρά τὰ βάλλουσιν, στὴν ἐκκλησιάν τὰ παίρνουσιν, τὸν σκάπουλλους ραντίζουσι 15	για νὰ τὲς ἀγαπήσουσιν, μιτὰ τους νὰ γυρίσουσιν. Πρῶτα ραντίζουσι τὸν Γριστόν τζ' ὕστερις νύφην τζ'αὶ γαμπρόν τζ'αὶ πεθθεράν τζ'αὶ πεθθερόν. 20 Κάμνω τζ'αὶ γιῶ τὸν τζ'υνηόν. Τζ'αὶ πολοῦται τζ'αὶ λαλεῖ τ' ὁμορφον πλουμιστόν πουλλίν : —«Ἀλαβροπκιάννε, τζυνηέ, νὰ μὲν ραεῖ ἡ γαλάτη μου, 25 νὰ μὲν ἐβκεῖ τ' ἀμμάτιμ μου.» 'Ἀλαβροπκιάννω τη τζ'αὶ γιῶ σὸν τὸν ἀθῶον τζ'υνηόν : ψηλοπετᾶ τζαὶ φέυκει μου πὰ στὸ βουνὸν τζ'αὶ νέβκει μου. 30
---	---

(Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ μοῦ τὸ εἶπε ὁ Μ. Χατζηκουμπάρος ἀπὸ τὸ Λευκόνοικο.)

Α. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

ΡΑΜΠΙΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΚΟΡ

Ο Ἰνδός ποιητής Ραμπιτρανάθ Ταγκόρ, πού πέθανε πρὶν λίγες μέρες, γενήθηκε στὴν Καλκούτα στὶς 6 τοῦ Μάη τοῦ 1861 κ' ἦταν βλαστός μιᾶς πριγκιπικῆς οἰκογένειας. Ἀφοῦ μορφώθηκε στὶς Ἰνδίες μὲ ἰδιαίτερες παραδόσεις πήγε στὴν Ἀγγλία τὸ 1897, γιὰ νὰ σπουδάσει νομικά. Σὲ πολὺ νεαρὰ ἡλικία ἄρχισε νὰ γράφει καὶ νὰ δημοσιεύει σὲ περιοδικὰ πού γράφονταν στὴ γλῶσσα τῆς Βεγγάλης. Στὰ 1901 ἴδρυσε στὴ Μπολπούρ μιὰ σχολὴ πού ἀκολουθοῦσε ἐλεύθερες κι ὄχι συμβατικές κατευθύνσεις. Σήμερα τὸ περίφημο Shantiniketan ἐξελίχθηκε σ' ἓνα διεθνὲς Πανεπιστήμιο. Στὰ 1913 ἔβγαλε τὸ πρῶτο βιβλίο του μεταφρασμένο ἀπὸ τὴ βεγγαλικὴ στὰ ἐγγλέζικα, ἀπὸ τὸν ἴδιο σὲ μιὰ ρυθμικὴ πρόζα προλογισμένο ἀπὸ τὸν Ἰρλανδο ποιητὴ Γιέιτς καὶ τὸν ἴδιο ἔπαιρνε τὸ βραβεῖο Νόμπελ πού τὸ χρησιμοποίησε γιὰ τὴ συντήρηση τῆς σχολῆς του. Δὲν ἀνεμίχθηκε ἐνεργῶς στὴν πολιτικὴ καὶ ἐνδιαφερόταν πρὶν πολὺ γιὰ κοινωνικὲς παρά γιὰ πολιτικὲς μεταρρυθμίσεις ἤθελε δηλαδὴ, οἱ κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις νὰ προηγηθοῦν τῶν πολιτικῶν.

Στὰ 1915 τιμήθηκε μὲ τὴ διάκριση τοῦ Knight Bachelor, ἦγουν τῆρε τὸν τίτλο τοῦ Σέρ, ἀλλὰ στὰ 1919 θέλοντας νὰ διαμαρτυρηθεῖ γιὰ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα πού χρησιμοποιούνταν νὰ κατασταλοῦν οἱ ταραχές στὶς Ἰνδίες γύρισε στὴν Αὐτοκρατορικὴ Βρετανικὴ Κυβέρνηση τὰ διάσημα τοῦ τιμητικοῦ τίτλου του. Τὸ ἔργο του ἀπλὸ στὸ αἶσθημα, στὴ σκέψη, στὴν ἔκφραση διαπνέεται ἀπὸ μιὰν αἴσθηση τῆς ὁμορφιάς τοῦ σύμπαντος καὶ τὴν πανταχοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὰ ἔργα του μεταφρασμένα ἢ γραμμένα στὰ ἐγγλέζικα σημειώνουμε Gitanjali (= Ὕμνοι πρὸς τὸν Θεό), 1913, Μισοφέγγαρο, 1913, Τσίτρα, 1914, Τὸ Ταχυδρομεῖο 1914, Ὁ Κηπουρός, Ἐκατὸν Τραγοῦδια τοῦ Καμπίρ, 1915, Ὁ Τρυγυτός, 1916, Παραπλανημένο πούλι κλπ, κλπ.

Περὶσσότερα μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του στὸ βιβλίο τοῦ κ. E. Thompson R. Tagore, Poet and Dramatist Oxford, 1926. Τὸ σημεῖωμα αὐτὸ γράφτηκε μὲ βάση τὴν τελευταία ἔκδοση τῆς Βρετανικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας κ' οἱ μεταφράσεις ἔχουν γίνεи ἀπὸ τὴν ἐκλογή πού ἔκανε ὁ Γουέιτς στὴν «ἀνθολογία» The Oxford Book of Modern Verse, 1892—1935, Oxford, 1938, σ. 63—67.

ΧΡ. ΜΟΔΙΝΟΣ

ΜΕΡΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΡΑ

Μέρα μὲ τὴ μέρα, ὦ κύριε τῆς ζωῆς μου, θὰ στέκω ἐνώπιον σου ἀτενίζοντας σε; Μὲ διπλωμένα χέρια, ὦ κύριε ὄλων τῶν κόσμων, θὰ στέκω ἐνώπιον σου ἀτενίζοντας σε;

Κάτω ἀπὸ τὸν μεγαλὸν σου οὐρανὸ, σ' ἀπομόνωση καὶ σιγαλιά, μὲ ταπεινὴ καρδιά, θὰ στέκω ἐνώπιον σου ἀτενίζοντας σε;

Σὲ τοῦτο τὸν ἐπίπονον κόσμον σου, μὲ τὸ θόρυβον τοῦ κόπου καὶ μόχθου, ἀνάμεσα στὰ βιαστικὰ πλήθη θὰ στέκω ἐνώπιον σου ἀτενίζοντας σε;

Κι ὅταν τὸ ἔργο μου θὰ τελειώσει σὲ τοῦτο τὸν κόσμον, ὦ Βασιλέα τῶν Βασιλέων, μόνος κι ἄφωνος θὰ στέκω ἐνώπιον σου ἀτενίζοντας σε;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ ΜΟΥ

"Αν δέν είναι τῆς μοίρας μου νά σ' ἀπαντήσω σέ τούτη τῆ ζωῆ μου τότε ἄς αἰσθάνομαι πάντα τὴν ἔλλειψη τῆς μορφῆς σου—κι ἄς μὴ τὸ λησμονήσω οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, ἄς σέρνω τὶς ὠδίνες ἐτούτης μου τῆς θλίψης στὰ ὀνειράτα μου καὶ στὶς ἄγρυπνες ὥρες μου.

Σὰν περνοῦν οἱ ὥρες μου στὴν πολὺπληθῆ ἀγορὰ τοῦ κόσμου τούτου καὶ τὰ χέρια μου γιομίζου ἀπὸ τὰ καθημερινὰ κέρδη, ἄς αἰσθάνομαι πάντα πῶς τίποτε δέν ἔχω κερδίσει—κι ἄς μὴ τὸ λησμονήσω οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, ἄς σέρνω τὶς ὠδίνες ἐτούτης μου τῆς θλίψης στὰ ὀνειράτα μου καὶ στὶς ἄγρυπνες ὥρες μου.

"Ὅταν κάθουμαι κοντὰ στὸ δρόμο, κουρασμένος κι ἀγκομαχώντας, ὅταν ἀπλώθω τὸ κρεβάτι μου χαμηλὰ στὴ σκόνῃ, ἄς αἰσθάνομαι πάντα πῶς τὸ μεγάλο ταξίδι βρίσκεται ἀκόμη μπροστά μου—ἄς μὴ τὸ λησμονήσω οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, ἄς σέρνω τὶς ὠδίνες ἐτούτης μου τῆς θλίψης εἰς τὰ ὀνειράτα μου καὶ στὶς ἄγρυπνες ὥρες μου.

"Ὅταν τὰ δωμάτια μου ἔχουν στολισθεῖ κι αὐλοὶ παίζουσι καὶ τὸ γέλιο ἐκεῖ πέρα βγαίνει μεγαλόφωνο, ἄς αἰσθάνομαι πάντα πῶς δὲ σ' ἔχω καλέσει στὸ σπίτι μου—κι ἄς μὴ τὸ ξεχάσω οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, ἄς σέρνω τὶς ὠδίνες ἐτούτης μου τῆς θλίψης στὰ ὀνειράτα μου καὶ στὶς ἄγρυπνες ὥρες μου.

ΣΑΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΩ

Σᾶς ἀποχαιρετῶ. Εὐχρηθῆτε μου τὸ καλὸ κατευόδιο, ἀδελφοί μου! Ὑποκλίνομαι σ' ὅλους σας κι ἀναχωρῶ.

Νὰ γυρίζω τὰ κλειδιά τῆς θύρας μου καὶ παραιτοῦμαι ἀπὸ κάθε ἀπαίτηση γιὰ τὸ σπίτι μου. Μονάχα ζητῶ ἀπὸ σᾶς ὑστερινὰ εὐγενικὰ λόγια.

Εἴμαστε γείτονες γιὰ χρόνια, μὰ πῆρα πῖο πολλὰ ἀπ' ὅτι μπόρεσα νὰ δώσω. Τώρα ἔχει ξημερώσει ἡ μέρα κ' ἔσβυσε ἡ λυχνία τοῦ φώτιζε στὴ σκοτεινὴ μου γωνιά. Ἦρθε τὸ κάλεσμα κ' εἶμαι ἕτοιμος γιὰ τὸ ταξίδι μου.

ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟ ΠΟΥΛΙ ΚΕΛΑΔΕΙ

Τὸ κίτρινο πουλὶ κελαδεῖ στὸ δέντρο των καὶ κάνει ἡ καρδιά μου νὰ χορεύει ἀπὸ χαρὰ.

Στὸ ἴδιο τὸ χωριὸ ζοῦμε κ' οἱ δυὸ, κ' εἶναι τοῦτο ἡ μόνη μας χαρὰ.

Τὰ δυὸ τῆς χαδεμένα ἀρνάκια ἔρχονται νὰ βοσκῆσουν κάτω ἀπὸ τὴν ὄσκιὰ τῶν δέντρων τοῦ κήπου μας.

"Ἄν περιπλανηθοῦν καὶμποῦν στὰ σπαρμένα μὲ κριθάρι χωράφια μας, τὰ πέρνω ἀπάνω στὶς ἀγκάλες μας.

Τὸ χωριὸ μας τὸ λέν Χαντζιανᾶ, καὶ κρᾶζουν Ἄντζιανᾶ, τὸ ποτάμι μας.

"Ὅλο τὸ χωριὸ γνωρίζει τὸνομα μου, κ' εἶναι τὸνομα τῆς Ραντζιανᾶ.

Μονάχα ἓνα χωράφι μᾶς χωρίζει.

Μελίσσια πού ἔχουν τὴν κυψελὴ τους στὸ δικό μας ἀπωρόκητο πηγαίνουν νὰ ζητήσουν τὸ μέλι στο δικό τους περιβόλι.

Λουλούδια πού κύλισαν ἀπ' τὰ δικά τους σκαλοπάτια φτάνουν κολυμπώντας στὰ νερά πού λουνομάστε.

Καλάθια μὲ ξερὰ λουλούδια *κούσι* ἔρχονται ἀπ' τὰ χωράφια τους στὴ δική μας ἀγορὰ.

Τὸ χωριὸ μας τὸ λέν Χαντζιανᾶ καὶ κρᾶζουν Ἄντζιανᾶ τὸ ποτάμι μας.

"Ὅλο τὸ χωριὸ γνωρίζει τὸνομα μου κ' εἶναι τὸνομα τῆς Ραντζιανᾶ.

Στὸ στενὸ δρομάκι πού σὰ φίδι φτάνει στὸ σπίτι των μοσκομυρίζει τὴν ἀνοιχτὴ ἀπὸ λουλούδια τῶν μάγου.

“Όταν τὸ λινάρι των εἶναι ἕτοιμο γιὰ θερισμό, τὸ κανάβι εἶναι ἀνθισμένο στὸ χωράφι μας.

Τ’ ἀστέρια ποὺ χαμογελοῦν στὸ καλύβι των μᾶς στέλλουν τὸ ἴδιο ἀχτιδὸ-βολο βλέμμα.

Ἡ βροχὴ ποὺ πλυμμουρίζει τὴν δεξαμενὴ των φαιδρύνει τὸ δάσος μας φυτεμένο μὲ *καδάμ*.

Τὸ χωριὸ μας τὸ λέν Χαντζανᾶ, καὶ κρᾶζουν Ἀντζανᾶ τὸ ποτάμι μας.

“Ὅλο τὸ χωριὸ γνωρίζει τὸνομα, μου κ’ εἶναι τὸνομα τῆς Ραντζανᾶ.

ΣΤΟ ΣΚΟΤΕΙΝΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΕΝΟΣ ΟΝΕΙΡΟΥ

Στὸ σκοτεινὸ μονοπάτι ἑνὸς ὄνειρου πῆγα νὰ ζητήσω τὴν ἀγάπη ποὺ ἦταν δική μου σὲ μιὰ πρωτότερη ζωὴ.

Τὸ σπίτι τῆς βωισκόταν στὸ τέλος ἑνὸς ἔρημου δρόμου.

Στὴ βραδυνὴ αὐρα τὸ χαδεμένο παγῶνι τῆς καθοταν νυσταγμένο στὴν φωλιά του, κ’ ἦταν τὰ περιστέρια σιωπηλὰ στὴ γωνιά των.

Ἀπίθωσε τὴ λάμπα τῆς κοντὰ στὴ θύρα καὶ στάθηκε μπροστά μου.

Σήκωσε τὰ μεγάλα τῆς μάτια κατάντικρυ μου καὶ ρώτηξε βουβά. «Εἶσαι καλά, φίλε μου;».

Προσπάθησα ν’ ἀπαντήσω, μὰ ἡ γλῶσσα μας χόθηκε καὶ λησμονήθηκε.

Μὲ πῆρε ἡ συλλογὴ τὰ ὀνόματα μας δὲν ἀνέβαιναν στὸ μυαλό μου.

“Ελαμπαν δάκρυα στὰ μάτια τῆς. Μοῦ ἔδωκε τὸ δεξί τῆς χέρι. Τὸ πῆρα καὶ στάθηκα σιωπηλός.

Μιά λάμπα φλόγισε στὴν βραδυνὴν αὐρα κ’ ἔσβυσε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ

Θὰ τὸ ποῦμε κάποια μέρα τὸ τραγούδι τὸ μεγάλο,
 θὰ τὸ ποῦμε κάποια μέρα τὸ τραγούδι τὸ καλὸ ...

Ἐπὶ ποῦ θὰ ρθεῖ; Ποιὸς ξέρει!

Θάρθει ἀπ’ τὰ βουνὰ νὰ μᾶς μυρίσει
 πεῦκο καὶ φασκομηλιά;

Θάρθει ἀπ’ τὴν ἀπέραντη ἀγκυλιά
 τοῦ νεροῦ, νὰ μᾶς δροσίσει;

Θὰ κατέβει ἀπ’ τὰ γαλάζια χάη
 ἀλαφρό μὲ μιὰ βροχούλα;

Θάρθει ἀπὸ ἑνὸς κόρφου τὴν τρεμούλα;
 Θ’ ἀνεβεί μὲ τὸν σφιγμὸ τῶν δέντρων

ἀπ’ τῆς γῆς;

Θάρθει μὲ τὰ ὄνειρα τῆς νύχτας;

Μὲ τὸ γέλιο τῆς αὐγῆς;

Θάρθει μ’ ἀλαφρότατο ἕνα ἀγέρι;

Θάρθει μ' έναν άνεμον άντάρτη ;
 "Η θά ρθει μονάχα από τὰ βάθη τῆς καρδιάς μας ;

Ποιός ξέρει !
 "Όμως θάρθει . . . Κάποια μέρα θάρθει . . .

Καί θ' ἀνοίξει μέσ' στὰ στήθια μας — ὦ τότε !
 ἕνας μέγας κρυσταλλένιος οὐρανός . . .
 Καί θ' ἀνέβουν καί θά λάμπουνε στὸν ἥλιο.
 σάλπιγγες σπινθηροβόλες . . .
 Καί θ' ἀστράψει ξάφνου ἡ χάλκινη φωνή τους
 δυνατή, πολύβουη καί προστράχτρα . . .
 Καί ὡς τὸ κύμα τὸ στερνό της θά κυλᾶ
 καί θά σβύνει στοὺς γυαλοὺς τῶν ὀριζόντων,
 θά γλυστρήσουν μαλακά καί ἀργά καί ἀθόρυβα
 καί μεγάλες, διάπλατες, θ' ἀνοίξουν
 ὅλες οἱ πόρτες οἱ βαρεῖες ποὺ κλειοῦν τὸν κόσμο . . .
 Τότε ἡ γαλήνη τὸ κατώφλι θά διαβεῖ
 καί ἀπλώνοντας τὰ κάτασπρά της μπράτσα
 ὅλη τὴ γῆ ἀγκαλιά θά τήνε πάρει
 νὰ τὴν λικνίσει σιωπηλὰ χαμογελώντας . . .
 Καί τότε — ὦ τότε !
 — σὰ θᾶναι πιά ἡ ψυχὴ μας σὰν καρᾶβι
 ποὺ πάει καί θά πάει μ' ἀστραφτερά πανιά —
 ἕνα σουραῦλι,
 ἕνα σουραῦλι μοναχὸ θ' ἀρχίσει
 μιὰ μιὰ τίς στάλες τῆς χαρᾶς μας νὰ μετρᾶ
 καθάρεις καί δροσάτες καί γλυκειᾶς
 νὰ τίς ἀπλώσει, θαλασσα, στὸν κόσμο . . .

"Ἐτσι θάρθει κάποια μέρα τὸ τραγούδι τὸ μεγάλο,
 τὸ τραγούδι τὸ καλό . . .

Κάϊρο

Θ. ΠΙΕΡΙΔΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΚΥΠΡΙΟΙ ΓΡΗΓΟΡΕΙΤΕ!

Πάλι έρχεται ή Κύπρος στο προσκήνιο του παγκόσμιου θεάτρου. Φαίνεται πώς ό σκληρός θεός του πολέμου τής έπιφυλάσσει πρωτεύοντα ρόλο στα σπουδαία γεγονότα τής Μεσογείου που προμηνύονται. Οί πληροφορίες άπ' όλες τics πηγές τό λένε πιά φανερά, πώς ή Κύπρος πολύ σύντομα θά κρατήσει ένα μεγάλο φορτίο από τό βάρος του πολέμου, και θά παίξει ούσιαστικό ρόλο στον άγώνα ενάντια τής άδικίας και τής βίας. Τά πρώτα καθαρά σημάδια είναι οί τελευταίοι συχνότεροι βομβαρδισμοί έδώ από τους δολοφόνους του 'Αξονα.

Είμαστε, λοιπόν, και μεις τώρα στην πρώτη γραμμή τής φωτιάς. Και πρέπει να φανοίμε αξιοί τής οδυνηρής αύτης τιμής. Δεύτερη γνώμη δέν υπάρχει: Στόν άγώνα ζωής και θανάτου που μάς κυκλώνει, νικά εκείνος που όλα τά αφιερώνει και τά θυσιάζει δλόψυχα για να σώσει την τιμή και την αξιοπρέπεία του. Οί πρόμαχοι δέν έχουν άλλο δρόμο παρά τή θυσία, δέν ξαίρουν άλλο νόμο παρά τή δύναμή τους, δέν έχουν άλλο σκοπό παρά τή νίκη.

Τέτοιοι και μεις πρέπει να φανοίμε τώρα. Μπορεί να μην είμαστε κατάλληλοι όλοι να πολεμήσουμε με τό ντουφέκι. Άλλά κι άν καθένας στόν τομέα του εργάζεται τιμία και πειθαρχημένα, μ' ένθουσιασμό και πίστη για τό δίκαιο και τics ύψηλές ανθρώπινες άρετές που διακυβεύονται, έχει επιτελέσει έξ ίσου άξιολογα τό πολεμικό καθήκον του όπως κι ό στρατιώτης που χύνει τό αίμα του. "Όλοι πρέπει να είμαστε άγρυπνοι στις θέσεις μας. Με τό λόγο με τό παράδειγμα, με την άκατάπαντη εργασία, καλοδιάθετοι και σοβαροί, ψυχραιμοι κι άσφαστικιοί να κρατούμε πάντα τό έσωτερικό κυπριακό μέτωπο άδιάσπαστο. Έχθροί υπάρχουν όχι μόνο στα πεδία των μαχών, μά και άμεσα γύρω μας. Είναι οί άπαισιόδοξοι κ' οί άσυνείδητοι συμπερονολόγοι. Οί πρώτοι σταλάζουν τό φαρμάκι τής δειλίας τους στις

άδύναμες ψυχές, κ' οί δεύτεροι ήσασυρίζουν από τό τιμίο αίμα του λαού. Χτυπήστε κ' έξουθενώστε και τους δύο. Είναι έχθροί χειρότεροι άπ' εκείνους που σκοτώνουν με τics σφαίρες και τics βόμβες τους, γιατί δέν σκοτώνουν σώματα μόνο άλλα και ψυχές. Έχθροί υπάρχουν και μέσα μας επικίνδυνοι. Είναι οί μικροφιλοτιμίες μας, οί ψυχικές αδύναμιες, ή έπιθυμία τής άπραγής ήσυχίας, ή άδιαφορία μας για όλα φάνει να σωθεί τό τομάρι μας. Έξαιρέψατε τics μικροτητες αυτές, ξεριζώστε τά δηλητηριασμένα αυτά παράσιτα τής ψυχής, ανανήψατε και δέτε κατώματα και γενναία τήν κατάσταση, όπως ταιριάζει στους πρόμαχους τής τιμής και τής έλευθερίας.

Κύπριοι γρηγορείτε! 'Ο έχθρος είναι «πρό των πυλών» μας, μά δέν είναι άκατανίκητος—ή καλύτερα, άσμη του έπιτρέψουμε να γίνει άκατανίκητος με τή λιγοψυχία μας. Έμεις ιδιαίτερα οί Έλληνες τής Κύπρου πρέπει να τό καταλάβουμε, περισσότερο από κάθε φορά τώρα, πόσο χρειαζεται να μείνουμε αξιοί μαχητες στην πρώτη γραμμή, συνεχίζοντας τή μεγάλη κ' ένδοξη παράδοση τής ελληνικής φιλοπατρίας. Είμαστε τώρα, μαζί με τό σκορπισμένο στην Αίγυπτο, στην Άμερική και στην Άγγλία ελληνισμό, ή μόνη σχετικά έλεύθερη ελληνική πατρίδα. Και πρέπει να τό νιώσουμε καλά, πώς για διεκδικούμε αξία τό όνομα του Έλληνα, πρέπει να πρωταγωνιστήσουμε στο μεγάλο δράμα τής έλευθερίας, και να μινουμε οί στρατιώτες που θά φέρουν στή μεγάλη μας Πατρίδα την έλευθερία και τή συνολική άποκατάσταση τής Φυλής. Μιά ελληνική γωνιά έλεύθερη είναι τώρα ή Κύπρος, όπου καιεί λαμπρός ό ελληνικός πυρός, που άπ' έδώ πρέπει να τονε στήσουμε στή Δωδεκάνησο και στην Κρήτη, στα νησιά του Αιγαίου και του Ίουνίου, στην ιερή χώρα από τό Ταιναρο ως τόν Αίμο—άν θέλουμε να είμαστε αξιοί άπόγονοι των ήρωικών Έλλήνων όλων των αιώνων.

Κύπριοι γρηγορείτε! 'Ο ρόλος μας είναι μεγάλος, δύσκολος, μά τιμημένος. Δέν έχουμε να σώσουμε μόνο τόν έαυτό μας, μά και να γίνουμε έλευθερωτές των ύπόδουλων αδελφών

μας. Με την παλληκαρία αντίστασή μας ἐδῶ ἐνάντια κάθε ἐξωτερικοῦ κ' ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ, θὰ γίνουμε ἀξιοί ὥστε, ὅταν οἱ δυνάμεις τῆς βίας θ' ἀρχίσουν νὰ κατσορέουν κατὰ ἀπὸ τὰ σκληρὰ χτυπήματα τῶν Δημοκρατιῶν, ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς πρώτους νὰ σπάσουμε τὰ σίδηρα τῶν ἀλυσίδων τοῦ σφιχτοδένου τῶρα τὴν Ἑλλάδα μας.

Τὴν καρδιά ὅλων μας τὴν πλημυρίζει βέβαια ἡ πίκρα, πὼς ἡ Ἑλλάδα ποὺ πολέμησε τόσο ἡρωϊκὰ, βρίσκεται τῶρα σκλαβωμένη. Μὰ ἴσα-ἴσα γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γίνουμε ἐμεῖς σήμερα οἱ ἐκδικητὲς καὶ νὰ τὴ λυτρώσουμε. Κι ἄλλωστε, ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει νικηθεῖ. Γιατὶ γιὰ τὴ σκλαβωμένη Ἑλλάδα τοῦ 1941 ταιριάζει ὁ ὀρθὸς χαρακτηρισμὸς ποὺ ἔγγραψε ὁ Ἰουστίνος γιὰ τοὺς νεκροὺς τῶν Θερμοπυλῶν: «Πέθαναν ὄχι γιὰτὶ νικῆθηκαν, ἀλλὰ γιὰτὶ ἀπόκαμαν νὰ νικοῦν.»

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟ ἜΡΓΟ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ-ΛΟΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ "Η ΧΡΙΣΤΑΚΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ ἀμέσως προηγούμενο τεῦχος τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» (Ἀρ. 74, Αὐγούστος, 1941) εἶχα καταχωρίσει ἓνα ἄρθρο μου μὲ τίτλο «Στοιχεῖα γιὰ τὴ βιογράφηση τοῦ ποιητῆ Χριστόδουλου ἢ Χριστάκη Παπαδόπουλου,» καὶ σκόπευα, ὅπως ἄλλωστε τὸ συνηθίζω ὡς τὰ τώρα, νὰ δώσω τὸ παραπληρωματικὸ ἄρθρο μὲ στοιχεῖα γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ. Δυστυχῶς ὁ χώρος ποὺ διαθέτει σήμερα τὸ περιοδικὸ κ' ἄλλοι λόγοι, στοὺς τρωινούς ἀνώμαλους καιροὺς, δὲν ἐπιτρέπουν τὴν δημοσίευση τοῦ πολυστηλοῦ ἄρθρου μου ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μιά σύνοψη περισσότερων σελίδων στὴν ἔρευνα καὶ τὴ μελέτη μου γιὰ τὴν *Ἱστορία τῆς νεώτερης Κυπριακῆς Λογοτεχνίας*.

Ὅπως ὀρθότερα, πρῶτα καὶ προπαντῶν, πρέπει ἡ προσοχὴ τοῦ ἐρευνητῆ νὰ στραφεῖ στὸν ἐγγῶριο τύπο τῆς

ἐποχῆς τῶν ἐτῶν 1878—1890, ποὺ εἶναι τὰ χρόνια τῆς ἐδῶ διαμονῆς του. Ἐχῶ ἀποτελειώσει αὐτὴ τὴν ἐργασία ἀποδελτιώνοντας τὶς τοτεσινές ἐβδομαδιαῖες ἐφημερίδες κ' ἔχω ἀποκαλύψει ἄφθονα ποιήματα τοῦ σὲ ποικίλα μέτρα στὴν καθαρῆ οὐσα, στὴ μεχτῆ, στὴ δημοτικῆ, λυρικά, ἱστορικά, πατριωτικά, δρόματα (πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες τραγουκούς). Ἐπιγράμματα στὴν ἀρχαία ἀφιερωμένα σὲ προσωπικότητες τῆς πολιτικῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου τὸν τότε καιρὸ, ἄρθρα τοῦ καὶ μελέτες ἀπάνω σὲ νομικά, ἀρχαιολογικά, καὶ γεωργικά θέματα. Ἰδιαίτερα ἀκόμη οἱ ἀρχαιολογικὲς τοῦ διατριβῆς γιὰ κυπριώτικα καὶ ξένα ζητήματα καὶ προβλήματα παρουσιάζονται ὡς ἀποσπάσματα ἀπὸ μεγαλύτερες κ' ἐκτενέστερες ἐλέτες ποῦ, ἂν γράφθηκαν ποτέ, πιθανὸ νὰ σώζονται στὰ χεῖρᾶ συγγενικῶν τοῦ προσώπων. Ἔτσι ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθεῖ ποῦ πέθανε (ὑπάρχει τὴ πληροφορία πὼς πέθανε καὶ θάφτηκε στὸ Δεδεαγάτς τῆς Θράκης,) κ' ἂν ζοῦν δικοὶ του στὴν πατρίδα τοῦ Νικομήδεια ἢ στὴν Κωνσταντινούπολη.

Ὁ ἴδιος σὲ σύντομα προλογικὰ σημεῖωματα ποὺ συνήθιζε νὰ βάζει μπροστὰ ἀπὸ τὰ ἄρθρα τοῦ ποῦ ἔβλεπαν τὸ φῶς στὸ «Νέον Κίτιον,» τὸν «Εὐαγόραν,» τὴ «Φωνὴ τῆς Κύπρου,» τὴ «Σάλπιγγα,» τὴν «Ἀλήθεια,» ἀναφέρει δημοσιεύσεις τοῦ στὴν «Ἀμάθεια» τῆς Σμύρνης, τὸν «Νεολόγον» τῆς Πόλης καὶ τὸν «Ἐσπερον» τῆς Λειψίας. Λογοχάρη γράφοντας γιὰ τὰ ἐν Ἄμμοχώστῳ Ἱπποτικὰ οἰκόσημα» στὴ «Σάλπιγγα,» 174, 4αβ, 7)5)1888 σημειώνει: «... Καὶ τὰ ὄλγια μὲν ταῦτα ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἐποψίν περι τῶν ἐν Ἄμμοχώστῳ ἀνευρεθέντων Ἱπποτικῶν οἰκοσῆμων καὶ ἐρμηνευθέντων παρ' ἡμῶν γράφοντες, ἔωσαν ὡς συμπληρωματικὰ τῶν ὅσων ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει ἐπραγματεύθημεν περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ Ἱπποτικῶν σημάτων ἐν τῷ ἐγκρίτῳ *Νεολόγῳ* Κωνσταντινουπόλεως καὶ σπουδαιότατῳ *Ἐσπέρῳ* περιοδικῷ ἐκδιδομένῳ ἐν Λειψίᾳ.»

Εὐκολογράφος καὶ πολυγράφος ποῦ ἦτον δὲν κατόρθωσε, φαίνεται,

ν' ἀποφύγει τὴν προχειρολογία καὶ τὴν ἀντιγραφήν. Ἄρκετά ἄρθρα του εἶναι καθαρὰ ἀναμασῆματα ἀπὸ ξένα ἄρθρα καὶ βιβλία καὶ ἡ βεβιασμένη ἐπίδειξις πολυμάθειας τὸν ἐσπρωξε πολλὰς φορὲς νὰ καταπιασθεῖ μὲ θεματα γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν μπόρεσε παρὰ νὰ ἐκφράσει μερικὲς ἀνεπισημονικὲς καὶ ἄβυσσιμες εἰκασίες. Γι' αὐτὸ καὶ κατηγορήθηκε ἀπὸ συγχρόνους του: Λογουχάρη ὁ Λουκάς Παῖσιου σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του στὴ «Φωνὴ τῆς Κύπρου», 165, 1)13(β)1885 γράφει: «Οἱ ἐν Κύπρῳ λόγιοι κάλλιστα γνωρίζουν ὅτι πολλὰ πονήματα σου [ἀπευθύνεται στὸν ἴδιον] δι' ὧν ἐνκαυχᾶσαι εἶναι μόνον ἀντιγραφαὶ βιβλίων καὶ ὅτι οὐδὲν ἄξιον ἐπένησεν ἄχρι σήμερον ἢ σοφὴ κεφαλὴ σου».

Εἶναι ἀνάγκη, λοιπόν, νὰ διαβαστοῦν καὶ νὰ ξεκοσκινιστοῦν μὲ προσοχὴ τὰ τόσα καὶ διάφορα ποιητικὰ καὶ πεζὰ δημοσιεύματα του. Γιὰ νὰ δεῖξω τὴν ἔκτασιν τοῦ πνευματικοῦ ἐνδιαφέροντος του καταχωρῶ δωπέρα τὴν ἀποδελτιωσὴν του ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἀλήθεια» τῆς Λεμεσοῦ τοῦ 1888: «Αἱ ἐν Παλμύρᾳ Ἀνασκαφαί», 359, 7)188, «Ἀσιατικὴ Παλαιογραφία ἢ τὰ Μουσουλμανικὰ Αὐτογραφα», 363, 4)2), «Αἱ ἐν Σιδῶνι Ἀρχαιοότητες», 367, 20)3), «Ὀλίγα περὶ Τυρου», 368, 20)3), «Αἱ ἐν Κύπρῳ, Χριστιανικαὶ Ἀρχαιοότητες» 373, 14)4), «Ἡ ἐν Δαμασκῷ Ῥωμαϊκὴ Ἐπιγραφή», 374, 21)4, Ἐνεκδότος Ἱερογλυφικῆς ἐπιγραφῆς Ἡλιοπόλεως», 377, 12)5), «Παλαιογραφικά», 379, 26)5), «Ὀλίγα περὶ τοῦ Κυπριακοῦ Ἄγγραφητου (ἀπόσπασμα γλωσσολογικῆς μελέτης)», 383, 25)6), «Γὰ ἐν Ἡλιοπόλει εὐρήματα (ἀπόσπασμα ἀνεκδότου μελέτης), 386, 14)7), «Γὰ ἐν Λάρνεα εὐρήματα», 387, 21)7), «Ἀσιατικά», «Ἡ ἐν Βυρητῷ Ἀραβικὴ Βιβλιοθήκη», 388, 28)7), «Ὀλίγα περὶ κεραμογραφίας», 391 καὶ 393 18)8) καὶ 1)9), «Ἱστορία τῶν Μονογραμμάτων τῶν Ὀθωμανῶν Σουλτάνων», 394, 8)9), «Αἱ ἐν Σιδῶνι Ἀρχαιοότητες», 395, 15)9), «Αἱ ἐν Παλμύρᾳ Ἀνασκαφαί», 398, 6)10), «Τὰ ἐν Κύπρῳ ὕλινα ἀγγεῖα», 401, 27)10), «Τὰ νομίσματα τῶν Ἰπποτῶν», 407, 8)12).

Τόσα πολλὰ καὶ ποικίλα! Ἐνῶ

σὺγκαίρᾳ τόσα καὶ ἄλλα τόσα δημοσιεύονταν στὶς ἄλλες ἐβδομαδαίαις τῆς ἐποχῆς. Γιὰ νὰ παρουσιάσω ἐστὶ στὴν τύχην ἓνα του κτυπητὸ λάθος ἀναφέρωμι στὸ ἄρθρον του παραπάνω «Αἱ ἐν Κύπρῳ Χριστιανικαὶ Ἀρχαιοότητες», 373, 14)4)88 που σ' αὐτὸ ἀνακριβολογεῖ γράφοντας γιὰ τὴν φράγκικη πλάκα στὸ Μοναστήρι τῆς Λύγασιδας πὺς ἀναπαριστᾶται πολεμιστὴ καὶ προσθέτοντας: «τὸ ἔργον φαίνεται ἀρχαίας τέχνης!»

Παρακάτω θὰ δώσω δειγμάτων τῆς ἐργασίας καὶ δυναμικότητος του πού ἀναδημοσιεύονται κιόλας ὡς λησμονημένες σελίδες Το (α) εἶναι ἓνα ἐπιγράμμα στὸ δάσκαλον—ποιητὴ Θεμ. Θεοχαριδῆ πού γενήθηκε στὴν Εὐρύχου καὶ ὄχι στὴ Λάρνακα, τὸ (β) εἶναι ἀπὸ τὰ Ἀνακρέοντα του. Στὴν τάξην αὐτὴ τῶν ποιημάτων του ἀναφέρεται ὁ ἴδιος ὡς ἐξῆς: «Ἀνακρέοντεία, «Κατ' Ἀνακρέοντα» καὶ «Ψυχολογικά». Τὸ δημοσιεῦόμενο δωπέρα τιτλοφορεῖται *Ἀνακρέοντειο* καὶ δὲν εἶναι παρὰ μετάφρασιν ἀπὸ τὸν Ψευδο-Ἀνακρέοντα (βλ. Pseudo-Anacreon, The Oxford Book to Greek Verse, Oxford, 1930, σ. 187):

Σὺ μὲν φίλη χελιδὼν,
ἐτήσιη μολοῦσα
θέρει πλέκεις καλιῆν·
χειμῶνι δ' εἰς ἄφαντος
ἢ Νεῖλον ἢ 'πὶ Μέμφιν.
κλπ, κλπ.

Τὸ (γ) εἶναι περιγραφικὸ ἄρθρον του γιὰ κάποια χειρόγραφη ἀγιογραφία πού βρισκόταν στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα. Ἐδῶ φαίνεται πόσο πετυχαίνει ὅταν δὲν ἀντιγράφει, δὲν ἀπομμεῖται ἢ δὲν ἀπληγεῖ ἐπιτόλαια τὸ ἔργον ἢ τις γνώμες ἄλλων—τῶν εἰδικῶν:

(α)

Ἐνθάδε κεῖται γεραροῦ ἀνδρὸς δέμας
Κλησίν ποιητοῦ γένος Θεοχαριδίου.
Πατρίε Κίτιον ὡπερ ἦν κλεινὴ πόλις
Ἄλλ' ὦ μαθητῶν πληθὺς ὡς εὐγνω-
[μόνας
Οἶμ' αὐτὸς ἐξέδωκε παιδείας λόγοις
Διδασκᾶν σπεῖσατε δάκρυ κειμένων.
Σβέσθη σφῶν γὰρ λύχνος ἐκ μέσου
[μετῶν
Αὐτῷ παρασχεῖν τὴν ἀνω κληρουχίαν*

* Σάλπιγξ, 106, 3γ, 1)1887: Ἐπιτόμβιον ἱαμβικόν τῷ δο διῶ μουσοπόλῳ Θεμιστοκλεῖ Θεοχαριδῆ καθηγητῇ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐν Ἑλληνικῇ Σχολῇ Λάρνακος ἀποτίσσαντι ἐν ἔτει 1886, 28 Ἀγούστου.

(β)

ΕΙΣ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

- Σὺ καλὸ χελιδονάκι,
κάθε χρόνον μιά φορά
πλέκεις, τὸ καλοκαιράκι,
ὅταν ἔρχεσαι, φωλιά.
—"Ἄφαντ' εἶσαι τὸν χειμῶνα
ἢ 'ς τοῦ Νεῖλου νερά
ἢ 'ς τὴν Μέμφι χελιδόνα.
Πλὴν ὁ "Ἐρωτας φωλιά
—'ς τὴν καρδιά μου πάντα πλέκει.
κι ἄλλο πόθος με φτερά,
αὐτὸ ἔτοιμο ἄλλος στέκει,
νὰ βγαίν' ἄλλος ἀρχινᾷ.
—Μ' ἀνοιχτὸ στόμα μωράκια
πάντα κρᾶζουσε πουλιά.
Τὰ μεγάλα ἐρωτάκια
τρέφουν ἄλλα πλιὸ μικρά.
—Κεῖνα, ὅπου μεγαλώσουν,
ἄλλα πάλ' εὐθύς γεννοῦν,
καί, πρὶν τὰ φτερά ἀπλώσουν,
νὰ κλωσοῦν ἄλλ' ἀρχινοῦν.
—Τί νὰ κάμω δὲν ἤξεύρω
τόσους "Ἐρωτες ἐγώ.
δὲν μπορῶ τρόπον νὰ εὔρω
ἀπ' αὐτοὺς ν' ἀπαλλαγῶ.

(γ)

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὰ ἐν Κύπρῳ χειρόγραφα (Ἀποσπασμα ἀνεκδότου μελέτης).
Ἐκτελῶν ἐντολὴν ἀνατεθεῖσαν μοι
ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλη-
νικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου πρὸς
ἐπίσκεψιν καὶ μελέτην τῶν ἐν Κύπρῳ
ἐν Μοναῖς καὶ ἀλλαχοῦ εὑρισκομέ-
νων βιβλιοθηκῶν ἠψόμην τῆς ἐρεύνης
καὶ μελέτης αὐτῶν τὸ κατὰ δύναμιν.
Ἐκ τῆς ἐρεύνης μὲν οὖν ταύτης συνέ-
λεξα πολλὴν ὕλην, ἐξ ἧς μὲν ἐδημο-
σιευσά ἐν διαφόροις περιοδικοῖς καὶ
ἐφημερίσι, μέρος δὲ ἱκανὸν ἀπέστειλα
τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ.
Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἔκπα-
λαι ἢ περικλεῆς νῆσος Κύπρος ἐκαλ-
λιέργει τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπι-
στήμας καὶ ἐτύγγανε θιασώτης τῆς
παλαιᾶς γραμματολογίας περισυνά-
γουσα πᾶν γραπτὸν μνημεῖον πρὸς
μελέτην καὶ ὠφέλειαν πάσης χρησί-
μου γνώσεως.

Ἀποσπῶν οὖν ἐκ τῆς ἡμετέρας
σχοινοτενοῦς ἐκείνης μελέτης ὀλίγα,
ἔρχομαι δημοσιεῖσαι τινα περὶ τινος

χειρογράφου εὑρισκομένου ἐν τῇ
κατὰ Καρπασίαν Μονῇ τοῦ Ἀποστό-
λου Ἀνδρέα. Τὸ ἐν λογῷ χειρόγρα-
φον ἔχον σχῆμα συνηθους βιβλίου,
φέρει πλάτος ὀκτῶ δαχτύλων καὶ
μῆκος ἕνδεκα· ἔξωθεν τυγχάνει δεδε-
μένον διὰ φαιοῦ δέρματος καὶ γε-
γραμμένον ἐπὶ χάρτου σκληροῦ ἐν
εἴδει μεμβράνης καὶ ἐν σχήματι 16ου.
Τὰ πρῶτα δύο φύλλα αὐτοῦ ἐν τε-
τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τοῦ χειρογρά-
φου εἰσι διατετηρημένα· ἡ γραφή
δ' ἐστὶ μεταξὺ τοῦ ΙΕ'—ΙΣΤ' αἰῶνος,
γραφέν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ Ἀκακίου
τινος μοναχοῦ Κυπρίου.

Ἦγεῖται τοῦ χειρογράφου τὸ ἐξῆς :

«Βιβλίον καλούμενον πεντεόρτιον,
ἦγουν ἔχει πέντε ἀγίον τὰς ἑορτὰς
αὐτῶν· με ὅλην τὴν τάξιν ὅπου ψάλ-
λεται εἰς τὰς ἀγίας αὐτῶν μνήμας,
ὡς φαίνεται ἐδῶ γεγραμμένον.

Συντεθεῖσα παρ' ἐμοῦ Ἀκακίου Μο-
ναχοῦ τοῦ Κυπρίου εἰς δόξαν Θεοῦ
καὶ εἰς τιμὴν τῶν Ἁγίων.

Ἐνετίησι 1733.

Προτάσσεται ὁ εἶτα ὁ παραινετικὸς
λόγος τοῦ Ἀκακίου Μοναχοῦ εἰς
φύλ. τέσσερα· ἐκάστη σελὶς περιέχει
20 σειράς.

Τὰ ἐναρκτικά γράμματα τῆς σελί-
δος εἰσι πολλάκις γεγραμμένα τυρρῶ
βάμματι.

Περιέχει δὲ τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν ἀκό-
λουθον τάξιν :

1. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγ. Φιλωνος
μετὰ τοῦ βίου καὶ Συναξαρίου αὐτοῦ.

2. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὁσίου πατρὸς
ἡμῶν Συνεσίου Ἐπισκόπου Καρπα-
σέων.

3. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ Θεο-
φόρου πατρὸς ἡμῶν Θύρσου ἐπισκό-
που, τοῦ ἀναχωρητοῦ.

4. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Βαρ-
νάβα.

5. Τῆς ὁσίας μητρὸς ἡμῶν Φω-
τεινῆς.

6. Ἐπιστολαὶ ὠραιόταται εἰς κάθε
πρόσωπον εἰς Βασιλεῖς, Πατριάρχας
καὶ Ἀρχιεπισκόπους καὶ μητροπολι-
τας καὶ ἐπισκόπους, καθηγουμένους,
Ιερομονάχους, ἱερεῖς καὶ Ιεροδικο-
νοὺς καὶ καλογέρους ἀκόμη καὶ εἰς
ἄρχοντας καὶ συγγενεῖς καὶ φί-
λους κλπ.

7. Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Σωζο-
μένου.

Ἐκτός τούτων τὸ μνησθὲν χειρόγραφον σύγκειται ἐξ 170 φύλ., σελ. 340, καὶ περιέχει ἐισέτι ἱστορικός ἐιδήσεις μετὰ κρίσεως καὶ ἀλώσεως Αὐμοχώστου, Καρπασίας καὶ ἑτέρων πόλεων τῆς Κύπρου· περιέχει πολλές ἐπιστημονικὰς καὶ ἀστοχαστικὰς εἰδήσεις μετὰ δύο πινάκων, ὧν εἰς ὁ ζωδικὸς κύκλος, ὁ δὲ ἕτερος ἡ πυξίς.

Ἐν τέλει δ' ἐν μικρὸν λεξικὸν ἑρμηνεύον τὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς λέξεις εἰς τὴν ἀπλήν γλῶσσαν.

Εἶτα τινὰ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγ. Φωτεινῆς τοῦ εὐρισκομένου ἐν Ἀγ. Ἀνδρονικῷ Καρπασίου, ὑτάχει δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῆς.

Τοιοῦτον σενελόντι μοι εἰπεῖν τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον.

Δημοσιεύοντες δὲ τὰ ὀλίγα ταῦτα προτρέπομεν πάντας τοὺς ἐν Κύπρῳ λογίους καὶ ἰδίως τοὺς μοναχοὺς, φύλακας πολλῶν χειρογράφων ἐν ταῖς μοναῖς αὐτῶν ἵνα πραγματευθῶσιν περὶ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ αὐτῶν κειμένων πρὸς διαλεύκανσιν τῆς καθόλου ἱστορίας τῆς Κύπρου, ἥτις εἰσέτι διατελεῖ ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ σκότους.

ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τεύκρου Ἀνθία: Ἡ ζωντανὴ Κύπρος. Λαογραφικὰ θέματα. Κύπρος 1941. 8ο σ. 141. 2)-4.

Ὁ κ. Τεύκρος Ἀνθίας εἶναι μὴ πολὺμορφῆ πνευματικῆ προσωπικότης, πῶς ἀπλώνει τὴ δράση τῆς σ' ὄλα τὰ πεδία τοῦ ἐντεχνίου λόγου, τόσο τοῦ ποιητικοῦ ὅσο καὶ τοῦ πεζοῦ. Γιὰ τὸν ποιητὴν Ἀνθία μίλησα πολλές φορές καὶ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τόνε χαρακτηρίσω μέσα στὴν κυπριακὴ καὶ γενικώτερα, μέσα στὴ νεοελληνικὴ ποιητικὴ παραγωγή. Ἀλλὰ ὁ πεζογράφος Ἀνθίας—σχεδὸν ἄγνωστος στὴν Ἑλλάδα—εἶναι γνωστότερος στὴν Κύπρον, προπάντων γιατί ἀπὸ χρόνια τώρα παιζει σημαντικώτατο ρόλο στὴ νεαρὴ κυπριακὴ δημοσιογραφία μετὰ τὴν πληθωρικὴ συνεργασία του. Ἄν κοντὰ σ' αὐτὴν προσθέσουμε καὶ τὴ θεατρικὴ του παραγωγή (τέσσερα δράματα τυπω-

μένα) καὶ διὰ ρομάντζα του, ἔχομε στὸ σύνολο τῆς τὴν πεζογραφικῆς του ἐργασία.

Πρὶ λίγῳ καιρῷ κυκλοφόρησε μετὸν τίτλο «Ἡ ζωντανὴ Κύπρος» ἕνα νέο του βιβλίον, ὅπου προσπάθησε νὰ καθρεφτίσει σὲ συνέχεια τὴ ζωὴ τῆς Κύπρου, ἰδιαίτατα ὅπως παρουσιάζεται στὰ χωριά, μετὰ τὴ συντηρητικὴ ἀκμὴ ἔμμονή τους στὴν παράδοσιν. Ἔτσι τὰ λαογραφικὰ στοιχεῖα εἶναι πλοῦσια, καὶ δικαιολογείται ὁ ὑπότιτλος τοῦ βιβλίου «λαογραφικὰ θέματα». Ὑπερ' αὐτοῦ ἕνα πρόλογο, ὅπου ἐκθέτει τὶς ἀφορμὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ βιβλίου, δίνει μίαν ποιητικὴν εἰκόνα γιὰ «τὸ Νησι τῆς Ἀφροδίτης» μετὰ παλμο καὶ συγκίνησιν, καὶ κατόπι παρουσιάζει τὸν «τύπον τοῦ Κυπρίου» σὲ πολὺ γενικὴν καὶ ἀδρές γραμμῆς. Κάτω ἀπὸ τὸ γενικὸν τίτλον «Γύρω ἀπ' τὴ κυπριακὴ ἡθὴ καὶ ἔθιμα» ὁ κ. Ἀνθίας ξετυλίγει κατόπι ὅλη τὴ ζωὴ τοῦ Κυπρίου στίς πρὸς χαρακτηριστικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ στάση τοῦ ἀπέναντι στὸ θεῖον, ἰδιαίτερα κατὰ τὶς μεγάλας θρησκευτικὰς γιορτὰς. Ἔτσι βρίσκει τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναγράψει πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔθιμα τοῦ λαοῦ τοποθετώντας τα στὸ κατάλληλον χρονικόν, τοπικόν καὶ ψυχολογικόν πλαίσιον, ἀκριβῶς ὅπως παρουσιάζονται κ' ἐχτελοῦνται αὐθόρμητα καὶ φυσικὰ ἀπὸ τὸ λαόν. Ἡ ἴδια προσεχτικὴ καὶ ταιριαστὴ τοποθέτησιν τῶν διάφορων κυπριακῶν ἑθίμων γίνεται καὶ παρακάτω στὰ σχετικὰ κεφάλαια τῆς «ζωντανῆς Κύπρου», κ' ἔτσι, ἐνῶ προσφέρει ὁ κ. Ἀνθίας ἄφθονο καὶ σημαντικὸν λαογραφικὸν ὕλικόν, δὲν κουράζει ὅμως ὅπως τὰ εἰδικὰ λαογραφικὰ συγγράμματα: τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι μίαν λογοτεχνικὴν εἰκόνα τῆς ζωντανῆς Κύπρου σὲ λαογραφικὸν βάθος στήριγμῆν, κὶ ὄχι ἐπιστημονικὴν ἐκθεσιν κ' ἐξέταση τῆς λαογραφίας τοῦ νησιοῦ μας. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε πολλὰ στοιχεῖα λαογραφικὰ λείπουν, ἀφοῦ μάλιστα ἡ παρατήρησιν κ' ἔρευνα δὲν ἐπεχάθηκε οὔτε σ' ὄλες τὶς λεπτομέρειες οὔτε σ' ὄλα τὰ χωριά τῆς Κύπρου, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰς καὶ οὐσιαστικὰς διαφορὰς καὶ παραλλαγὰς γιὰ τὴν κάθε ἐκδήλωσιν. Ὁ κ. Ἀνθίας προσπάθησε νὰ δώσῃ μίαν

συνολικήν εικόνα της ζωντανής Κύπρου, με την περιορισμένη—δοο πλούσια κι αν είναι—δική του, προσωπική παρατήρηση.

Ύστερ' από την εξέταση της ζωής του Κυπρίου στις θρησκευτικές γιορτές, ο κ. Άνθιας γράφει για την κοινή ζωή από τη γέννηση ως το θάνατο, με το πληρέστερο μέρος του όλου έργου, τόν «κυπριακό γάμο». Προσθέτει ειδικά κεφάλαια για τους «ποιητάρηδες», «ένα θρησκευτικό τραγούδι», για τη «λαϊκή μας μουσική», και το όλο έργο τελειώνει με τη γραφή των κυπριακών «φωνών» στην ευρωπαϊκή παρασημαντική.

Η βαθύτερη σημασία του έργου είναι φανερή. Σε μιὰ εποχή, σαν τη σημερινή, που όλα γκρεμίζονται, και δε φαίνεται να ιδρύεται τίποτε βιώσιμο στην έρειπωμένη θέση τους, αν θέλουμε να μη χάσουμε την προσωπικότητά μας μέσα στην παγκόσμια θύελλα, πρέπει να γνωρίσουμε τόν εαυτό μας και ν' αγαπήσουμε τόν απλό και άγνο χαρακτήρα του λαού μας, να χαρούμε την όμορφιά και τὸ βαθύ νόημα τῶν στοιχείων που ἐπιζήσανε μέσα στο λαό ὕστερ' ἀπὸ μακρότατη παράδοση, και στηριγμένοι πάνω σ' αὐτὰ νὰ διεκδικήσουμε τὰ δικαιώματά μας μέσα στη μεγάλη ἐλεύθερη ζωή τῶν λαῶν. Δὲν πρόκειται βέβαια νὰ σταματήσουμε τὸ ρεύμα τῆς σύγχρονης ἐξωκυπριακῆς ζωῆς, που καταστρεπτικά ἢ εὐεργητικά μῆτρε ἀκράτητα και στη δική μας, ἀλλὰ νὰ τὸ διοχετεύσουμε πρεπούμενα μέσα στο ἑλληνικό κυπριακό πλαίσιο χωρίς ἀνόητους πιθηκισμούς. Πολλές ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς και πνευματικῆς ζωῆς μας θὰ ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν τεράστια ἀπὸ τὴν προσεχτικὴ μελέτη και ἀπὸ τὴν στοργικὴ κ' ἔλλογη χρησιμοποίηση τῶν καθαρὰ λαϊκῶν στοιχείων. Ἡ σημερινὴ ζωή τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, καταστάλαγμα τῆς μακραίωνος ἱστορικῆς ζωῆς του, ἔχει τὰ δυναμικὰ στοιχεία για μιὰ βιώσιμη πολιτισμένη ἐξέλιξη, και τὸν ἐνώνει ἀρρηχτα με τὴν ζωή τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς οικογένειας.

Βέβαια ὁ κ. Άνθιας σπάνια και σὶα περαχτὰ ἔκανε συγκρίσεις και παραλληλισμούς με τὰ ἀνάλογα στοιχεία που ὑπάρχουν στην Ἑλλάδα.

(τὸ εἶπαμε και πὶό πάνω πὼς δὲν κάνει ἐπιστημονικὴ ἐργασία) ὅμως τὸ γεγονός αὐτὸ διαπιστώνεται με τὸ πρῶτο κοίταγμα. Ὅστόσο, με τὴν εὐκαιρία τούτη, νομίζω πὼς θὰ μπορούσε νὰ ἦταν προσεχτικώτερος σὲ μερικὲς ἐρμηνείες του, και θὰ ἔπρεπε νὰ λείπουν μερικὲς ὑπερβολικότητες δημοσιογραφισμοῦ που ἐξασθενίζουν τὸ τόσο ἀδρό, δυνατό και ἀνήτρο πεζογραφικὸ ὕφος του.

Ἐπίσης ἓνα πολὺ εὐχάριστο πρᾶμα θέλω νὰ σημειώσω: τὴ γενναία οικονομικὴ και ἠθικὴ ἀρωγὴ τῆς ἐπίσημης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου στήν ἐκδοση τῆς «Ζωντανῆς Κύπρου». Εἶναι ἓνα εὐόϊνο παράδειγμα, που ἐλπίζουμε νὰ μὴ μείνει χωρίς συνέχεια. Ἡ κυπριακὴ λογοτεχνία χρειάζεται τὴν ὑποστήριξη ὅλων τῶν ἀρμόδιων, για νὰ μπορέσει νὰ μὴ φτωζοεῖ—ἔταν μάλιστα ἡ λογοτεχνία παίρνει ἔθνικό και λαογραφικὸ χαρακτήρα. Και δὲν μπορούμε ν' ἀρνηθοῦμε τὴν πλούσια συμβολὴ τοῦ κ. Άνθια στήν κυπριακὴ λογοτεχνία, και με τὴ «Ζωντανὴ Κύπρου» στήν κυπριακὴ λαογραφία.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΗΣ

Δεύκου Κληρίδη: «Θρύλοι—Μορφές» Λευκοσία, 1941. Με πρόλογο τοῦ κ. Λευτέρη Γιαννίδη (Σχ. 16ον Σελ. 21).

Οἱ «Θρύλοι—Μορφές», μιὰ σειρά λυρικῶν πορτραϊτῶν ἐμπνευσμένων ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν μυθολογία, εἶναι τὸ πρῶτο βιβλίο ἑνὸς νεαροῦ συγγραφέα, που με τὰ σποραδικὰ μέχρι τοῦδε δημοσιεύματά του εἶχεν ἀποδείξει κιόλας πολλὴν εὐαισθησία και ἓνα μεγάλο κεφάλαιο λυρικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Τὰ ἴδια ἀκριβῶς αὐτὰ προσόντα—τὸν ἐνθουσιασμό και τὴν εὐαισθησία—συναντᾷ ὁ ἀναγνώστης και στίς ἑπτὰ σύντομες λυρικὲς σκιαγραφίες τοῦ ὑποκρίσιν βιβλίου, τὸ ὅποιον μοιλονότι εἶναι ἓνα πρωτόλειο δὲν παύει ἐντοῦτος νὰ ὑπόχεται.

Ὁ κ. Κληρίδης ξεῦρει νὰ διακρίνει τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ και

νά χειρίζεται προσεκτικά τὸ θέμα του. Μέσα ἀπὸ τοὺς πυκνοὺς πέπλους τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως κατορθώνει νὰ ἀπομονώσει φιλοσοφικά τοὺς ἥρωές του, καὶ νὰ διαγράψει μερικoὺς ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικώτερους τύπους τοῦ ἀνθρωπίνου δράματος. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία τοῦ ἔδωσε πρὸς τοῦτο ἄφθονο καὶ πλοῦσιο τὸ ὕλικό. Ὁ νεαρὸς συγγραφέας βρῆκε ἐκεῖ ἔτοιμα καὶ φιλολογικὰ ἐπεξεργασμένα τὰ αἰώνια σύμβολα τῆς στοργῆς, τῆς αὐτοθυσίας, τῆς πίστεως καὶ τοῦ πόνου, πού συνκίνησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ συγκινοῦν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερα. Ἡ Νιόβη, ἡ Ἄλκηστη, ἡ Πηνελόπη καὶ ἡ Κασάνδρα δὲν ἔζησαν μόνο μέσα στὰ ὀμηρικὰ ποιήματα ἢ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων τραγικῶν. Ἐξακολουθοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα νὰ ζοῦν καὶ νὰ περιφέρουν τὸ βουβὸ τοῦ δράματος ἀνάμεσό μας. Ἡ μακρὰ προσωπικὴ τοῦ χρόνου ἀπέσβεσεν ἴσως καὶ μετέβαλε ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ χαρακτῆρα τους. Ἡ μορφή τους ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ μένει. Ἀνάγλυφη καὶ ιδανικὴ, λαξευμένη ἀπὸ τὴ σμίλη τῶν αἰώνων καὶ τῆ βαθιὰ προσήλωση τῆς ἀνθρωπίνης παραδόσεως.

Βέβαια ὁ κ. Κληρίδης ὅταν ἔγραφε τὶς λυρικές του αὐτές προζες δὲν ἠθελε διόλου νὰ προβάλει μεγάλες φιλολογικὲς ἀξιώσεις. Τὰ θέματα του τὰ εἶχαν ἤδη ἐπεξεργασθεῖ καὶ ἐξαντλήσει σχεδόν, οἱ μεγαλύτερες διανοίες τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἐφόσον δὲν εἶχαν αὐτοὶ τὴ δύναμη νὰ ἀνανεώσι τὸ ἰδεολογικὸ περιεχόμενο τῶν μύθων, (ὅπως ἔκαμαν ἐπὶ παραδείγματι οἱ μεγάλοι τραγικοὶ) ἢ νὰ ἀντικρῦσι μὲ καινούργια προσωπικὴ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα σύμβολα, (ὅπως ἔκαμε λ. χ. ὁ Σπ. Μελάς μὲ τὸν «Ιούδ» του, ἢ ὁ Ἄγγ. Τερζάκης μὲ τὸν «Αὐτοκράτορα Μιχαήλ»), δὲν τοῦ ἔμενε νὰ κάμει ἄλλο παρά νὰ μᾶς δώσει σὲ μιά λυρικὴ ἐπιτομὴ τὴν προσωπικὴ του συγκίνηση καὶ τὸ ὑποκειμενικὸ μέτρο τῶν πανανθρώπινων αὐτῶν συναισθημάτων. Καὶ στὴν προσπάθεια του αὐτῆν, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, ἔδειξεν ἀρκετὴν εὐσυνειδησία καὶ ἰκανότητα. Πράγματι τὸ ὕφος τῶν «Θρῦλοι—Μορφές» εἶναι ἀρκετὰ ζωηρὸ καὶ εὐχάριστο, καὶ ἡ γλῶσσα μουσικὴ

καὶ ἐπιμελημένη. Μόνο ποὺ ὁ νεαρὸς συγγραφέας θάπρεπε ἴσως νὰ ἀποφύγει μερικoὺς γλωσσικοὺς ἀκροβατισμούς, καὶ μερικὰ ἄστοχα κοσμητικὰ ἐπιθέτα, τῶν ὁποίων πολὺ συχνὰ κομμεῖ κακῆν χρῆσιν, καὶ ἐνίοτε καταχρῆσιν. Θάπρεπε ἀκόμη νὰ στρέψει τὴν προσοχὴ του ὄχι μοναχὰ στὴ μουσικὴ τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ στὴ μουσικὴ τῶν ἐνοιῶν καὶ τῶν εἰκόνων, καὶ νὰ μὴ ξεχνᾷ ὅτι ἡ ποίηση στὴ βαθύτερη οὐσία τῆς δὲν εἶναι τίποτε ἀπὸ μιά μουσικὴν ἀλληλουχίαν ἐνοιῶν.

Ἐπὶ τὸν ἀπὸ τὸ ἔργο μερικὲς φιλολογικὲς ἀνακρίβειες, ὅπως π.χ. στὴν «Κασάνδρα» τὴν ὁποίαν σύμφωνα, μὲ τὴν Ὁρέστειαν τοῦ Αἰσχύλου, δὲν τὴν ἀπάγει ὁ Μενέλαος ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ «Θρῦλοι—Μορφές» τοῦ κ. Κληρίδη προσίδουν ἀπὸ τώρα μιά λεπτὴ καὶ συγκροτημένη σκέψη, καὶ μαρτυροῦν ἕνα πηγαῖο λυρικὸ τάλαντο, μὲ δυνατότητες ἐξελίξεως καὶ μελλοντικῆς δημιουργίας.

Ἄνωτερο Παρθεναγωγεῖο Λεμεσοῦ: «Παιδικὲς Ψυχές» Σειρὰ Ε', Λεμεσὸς Κύπρος 1941. (Σχ. 8ον, Σελ. 82).

Μέσα σὲ μίαν ταραγμένην ἐποχὴν, γιομάτῃ πνευματικῆν καὶ ἠθικὴν ἀναρχίαν, ἡ μαθητικὴ κοινότης τοῦ Ἄνωτερου Παρθεναγωγείου Λεμεσοῦ ἦλθε μὲ τὸ πεμπτο τεῦχος τῶν «Παιδικῶν Ψυχῶν» τῆς νὰ μᾶς προσφέρει παλιμῶν ἀληθινῆν πνευματικὴν συγκίνηση.

Μιά σειρά ἀπὸ παιδικὲς ἐντυπώσεις καὶ συνθέσεις, ἕνα «μπουκέτο λουλουδιῶν» μὲ καθαρὰ λυρικά χρώματα, ξεκαθαρισμένους τόνους, καὶ λεπτὰ παρθενικὸ ἄρωμα, ἀποτελοῦν τὴν ἐπιλογὴν μίως μακρῶς καὶ ἐπιπονησολογικῆς ἐργασίας, καὶ κοσμοῦν, πραγματικῶς «κοσμοῦν», τὶς 82 σελίδες τοῦ κομμοῦ αὐτοῦ μαθητικοῦ τεύχους.

Κατὰ ἀπὸ τὴν ἡρμῆ καὶ συγκροτημένην μορφήν τῶν συμπαθῶν αὐτῶν πρωτολεῶν ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης θὰ μπορέσει πολὺ συχνὰ νὰ διακρίνει τὸ βουβὸ δράμα ποῦ σπα-

ράζει σήμερα την αγνή και άνησυχη ψυχή της μαθητιώσης νεολαίας μας. Παντού είναι σιαλαγμένη ή πικρία, ή θλίψη για την σκληρή αντίνομια της ζωής, αλλά συγχρόνως και η αγανάκτηση του πνευματικού ανθρώπου, και η σφριγηλή δημιουργική ενστένιση προς μίαν καλλιτέραν, και πραγματικά πολιτισμένην αύριον. Και είναι όλα τόσο άπλά, μέσα στις ελπίδες του βιβλίου αυτού, τόσο ελικρινή και αυθόρμητα! Εδώ μια ωραία περιγραφή, εκεί μία πρωτότυπη εικόνα, εδώ ένας ρωμαλέος συλλογισμός, πιο κάτω μία προσεκτική παρατήρηση. Η παιδική ζωή σε όλους τους τύπους και όλες τις εκδηλώσεις της. Ίδιαίτερη έντύπωση προξενεί η δημιουργική διάθεση των συνεργατών, και η επίτυχής προσπάθεια των να απολυτρωθούν από το νοσηρό ρωμαντισμό και την ωραιολόγον ρητορείαν, που μέχρι χθές ακόμη έδηλητηρίαζε και απέμυζα όλη τη χαρά της ζωής και τη δημιουργική ικανότητα ενός μεγάλου μέρους των μαθητικών κοινοτήτων μας. Μέσα στις «Παιδικές Ψυχές» δεν υπάρχει μόνον ευαισθησία. Υπάρχει και σκέψις, παρατήρησις, αντικειμενική και ψύχραιμη μελέτη της ζωής. Και αυτό ακριβώς είναι ένας λόγος να εκτιμήσουμε ακόμη περισσότερο την προσπάθεια του Ανωτέρου Παρθεναγωγείου Λεμεσού, το όποιον αποδεικνύει με τόν τρόπον αυτόν πόσο προσεκτικά εργάζεται για τή συνδυασμένη ανάπτυξη του πνεύματος και του αίσθηματος συγχρόνως των τροφίμων του.

Αλλά και από την καθαρή λογοτεχνική τους πλευρά τὸ περιεχόμενον των «Παιδικῶν Ψυχῶν» είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτο. Κομψή ἀρχιτεκτονική διάθρωση, ωραία ἐκφραστικά

μέσα, ἐπιτυχεῖς παρομοιώσεις καὶ εἰκόνες, καὶ κάπου-κάπου ἕνας λεπτὸς συμβολισμὸς προσδίδουν εἰς τὰ παιδικὰ αὐτὰ δημιουργήματα—μαζὶ μετὴν ἀφέλεια πού τὰ χαρακτηρίζει—ἕνα ἐξεχωριστὸ φιλολογικὸ τόνο, καὶ ἕνα ὀλωσδιόλου ἰδιαίτερο θέλημα. Ξεχωρίζω τὸ «Ἐνα κουτάκι σπιρτα» (σελ. 65), καὶ τὴν «Ἰδανικὴ Χώρα» (σελ. 71) τῆς Ἐλσης Τορναριτοῦ, γιὰ τὴν πρωτοτυπία καὶ τὴ χάρις τους. Γενικά, τόσο ἡ μαθητικὴ κοινότης ὅσο καὶ τὸ διδασκτικὸ προσωπικὸ τοῦ Ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου Λεμεσού εἶναι ἀξίεπαινα γιὰ τὸ ὠραῖον αὐτὸ ἔργο τους, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἀποτελέσει παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ γιὰ τὶς ἄλλες μαθητικὰς κοινότητες τῆς νήσου μας.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τέκνον Ἀνθία: Ἡ ζωντανὴ Κύπρος Λαογραφικά θέματα. Κύπρος 1941. Βο. σ. 141. 2/-4 1/2

Λεύκον Κληροῖδη: Θρύλοι—Μορφές Λευκασία 1941, σ. 21.

Ἀνώτερον Παρθεναγωγείου Λεμεσού: Παιδικές Ψυχές. Σειρά Ε', Λεμεσός, Κύπρου, 1941. σ. 80 σ. 82.

ΤΥΠΟΣ

Πήραμε τὶς ἐφημερίδες: *Ἐλευθερία*, *Ἀνεξάρτητος*, *Ἐσπερινή*, *Κυπριακὸς Τύπος*, *Φωνὴ τῆς Κύπρου*, *Χρόνος*, *Παρατηρητής* καὶ *Πάφος*.

Τὸ «ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» θὰ βγαίνουν πρὸς τὸ παρὸν καθε δυὸ μῆνες.

Ἵπευθυνος ἰδιοκτήτης Ν. Ι. Κρανιδιώτης—Κερύνια.

Τυπογραφεῖο "ΝΕΟΣ Κόσμος", Θ. Κυριακίδη—Λευκασία.

A. ADAMOS J. ANTONIADES

PAINTER & DECORATOR

By Appointment to His Excellency the Governor of Cyprus
always uses and recommends

Famous Paint.

Full Particulars on request.

.....

Ο ἀρχιτέκτων, ὁ ἐργολάβος καὶ ὁ κάθε ἰδιοκτῆτης
προσπιτιοῦ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα κα-
λό βάλτο χρειάζονται δύο πράγματα : **καλὰ ὑλικά** καὶ
καλὴ ἐργασία.

Καλὰ ὑλικά εἶναι μόνον τὰ προϊόντα τῶν δαιμονίων
κατασκευαστῶν μπογιατῶν **Blundell, Spence & Co. Ltd,**
Hull, England, ποὺ ἀπὸ τὸ 1811 κατασκευάζουν πρώτης
τάξεως μπογιατῆδες.

Καλὴ ἐργασία εἶναι μόνον ἡ ἀσυναγώνιστῃ τέχνῃ μας.

Ἀπογαθῆτε :

ΑΔΑΜΟΣ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΝ

Ὁδὸς Ἐλευθερίας καὶ Ἀριάδνης
Ταχ. Κιβ. ἀρ. 51, Τηλεφ. 72.

ΛΕΥΚΟΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ

Ἐνδυναμίζει τοὺς πόνοὺς καὶ κοιμίζει
ΣΑΚΑΤΕΜΑ
ΟΣΦΥΑΛΓΙΑ

Τὸ πόνον ἀποτελεσματικὸν φάρμακον κατὰ τῶν πόνων τῆς μέσης καὶ ῥάχης εἶνε τὸ ΣΛΟΑΝΣ. Ἐπαλειφόμενον ἀπὸ ἐντριβῆς συντελεῖ εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος μὲσθ τῶν πονεμένων μελῶν τοῦ σώματος, ἅτινα θερμαίνει, διαλύει καὶ κρυστάλλημα ἀφαιρεῖ τοὺς πόνοὺς καὶ ἀναίτιογενεῖ τοὺς μύς. - Ὁ ὕπνος σας ἀποκαθίσταται βαθύς, καὶ ἡσυχος. Δικαίως δὲ ἐκτομμύρια ἀνθρώπων ἐπικαλοῦσι τὸ Σλόαν. Λίμνηντ ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ.

Ἐνδυναμίστε τὸ **SLOAN'S**

Τὸ παγκοσμίου φήμης ὑγρὸν πρὸς ἐπὶ λεπτὴν μεταχειριζόμενον ἀπὸ 1837 ἕως νῦν

SLOANS

LINIMENT

